

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

**Durum Tahmin
SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ
2023**

**TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

**Durum ve Tahmin
SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ
2023**

Hazırlayan

Dr. Zeliha YASAN ATASEVEN

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü
zeliha.yasanataseven@tarimorman.gov.tr

TEPGE YAYIN NO: 372
ISBN: 978-625-8451-92-4

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.

Ekim/2023

İletişim:
Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833
Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen “ 2018 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması ” na aittir.
(<http://www.tarimormaninsan.com/img/9-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/ikincilik-odulu-irfan-cimen.jp>)

ÖNSÖZ

Enstitümüz araştırmacıları tarafından hazırlanan “Durum ve Tahmin” raporları; bir yandan temel bilgi ve veri tabanı oluşturulmasını sağlarken, diğer yandan da sektördeki gelişmeleri yakından izleyerek sektör paydaşlarını bu gelişmelerden zamanında ve doğru bir şekilde haberdar ederek bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.

Gıda üretimi son yıllarda değeri daha da artan stratejik bir öneme sahiptir. Kaliteli, sağlıklı ve yeter miktarda gıda tüketimi bireyler ve ülkeler açısından önemlidir. Özellikle hayvansal ürünler içerisinde süt ve süt ürünlerinin tüketimi sağlıklı ve dengeli beslenme için vazgeçilmezdir. Gıda üretiminin sağlıklı ve sürdürülebilir bir biçimde yapılabilmesi için dünya ve Türkiye’deki gelişmelerin izlenmesi gerekmektedir. Süt ve süt ürünlerinde de bu ihtiyaca cevap verebilmek amacıyla Durum ve Tahmin Raporu hazırlanmaktadır.

Raporda süt ve süt ürünleri sektörüne ait dünya ve Türkiye’de; bir önceki yıla ait üretim, kullanım, ihracat, ithalat, yılsonu stokları ve fiyatlarında ortaya çıkan gerçekleşmeler “Durum”; içinde bulunulan yıla ait gerçekleşen fakat tam netleşmeyen gelişmeler ise “Tahmin” adı altında sistematik olarak incelenmektedir.

Raporu hazırlayan Sayın Dr. Zeliha YASAN ATASEVEN’e emeklerinden dolayı teşekkür eder, raporun sektör paydaşlarına faydalı olmasını dilerim.

Dr. Uđur İLKDOĐAN
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	1
1. DÜNYADA DURUM 2022.....	3
1.1. Dünya Sığır Varlığı.....	3
1.2. Süt.....	4
1.2.1. Dünya süt fiyatları.....	5
1.2.2. Kişi başı süt tüketimi.....	6
1.3. Peynir.....	7
1.3.1 Kişi başı peynir tüketimi	9
1.4. Süt Tozu.....	9
1.4.1. Dünya süt tozu fiyatı.....	12
1.4.2. Kişi başı süt tozu tüketimi.....	13
1.5. Tereyağı.....	13
1.5.1. Dünya tereyağı fiyatı.....	15
1.5.2. Kişi başı tereyağı tüketimi.....	15
2. DÜNYADA TAHMİN 2023.....	16
3. TÜRKİYE'DE DURUM 2022.....	20
3.1. Süt.....	20
3.1.1. Sağılan hayvan sayısı.....	20
3.2. İçme Sütü.....	22
3.3. Peynir.....	23
3.4. Süt Tozu.....	24
3.5. Yoğurt ve Ayrar.....	25
3.6. Tereyağı.....	26
4. TÜRKİYE'DE TAHMİN 2023.....	28
Kaynaklar.....	29
Ek Tablolar.....	30

TABLOLAR

Tablo 1. Dünya sığır varlığı	3
Tablo 2. Dünya toplam süt arz kullanım ve ticareti	5
Tablo 3. Bazı ülkelerde kişi başı süt tüketimi	7
Tablo 4. Dünya toplam peynir arz, kullanım ve ticareti	8
Tablo 5. Bazı ülkelerde kişi başına peynir tüketimi	9
Tablo 6. Dünya yağlı süt tozu arz, kullanım ve ticareti	10
Tablo 7. Dünya yağsız süt tozu arz, kullanım ve ticareti	12
Tablo 8. Bazı ülkelerde kişi başına yağlı süt tozu tüketimi	13
Tablo 9. Bazı ülkelerde kişi başına yağsız süt tozu tüketimi	13
Tablo 10. Dünya tereyağı arz, kullanım ve ticareti	14
Tablo 11. Bazı ülkelerde kişi başına tereyağı tüketimi	15
Tablo 12. Türkiye süt üretimi ve sağılan hayvan sayısı.....	20
Tablo 13. Süt girdi pariteleri.....	22
Tablo 14. Türkiye içme sütü arz ve kullanımı	22
Tablo 15. Türkiye peynir arz ve kullanımı	23
Tablo 16. Türkiye yağsız süt tozu arz ve kullanımı	25
Tablo 17. Türkiye yoğurt ve ayran arz ve kullanımı	26
Tablo 18. Türkiye tereyağı arz ve kullanımı	27
Ek tablo 1. Ülkelere göre süt üretimi.....	30
Ek tablo 2. Dünya içme sütü üretimi.....	31
Ek tablo 3. Dünya peynir üretimi.....	32
Ek tablo 4. Dünya yağsız süt tozu üretimi.....	33
Ek tablo 5. Dünya yağlı süt tozu üretimi.....	33
Ek tablo 6. Dünya tereyağı üretimi.....	34
Ek tablo 7. Dünya tereyağı ihracatı.....	34
Ek tablo 8. Dünya peynir ihracatı.....	35
Ek tablo 9. Dünya yağsız süt tozu ihracatı.....	35
Ek tablo 10. Dünya yağlı süt tozu ihracatı.....	36
Ek tablo 11. Dünya tereyağı ithalatı.....	36
Ek tablo 12. Dünya peynir ithalatı.....	37
Ek tablo 13. Dünya yağlı süt tozu ithalatı.....	37
Ek tablo 14. Dünya yağsız süt tozu ithalatı.....	38
Ek tablo 15. Türkiye cins ve ırklara göre sağılan hayvan sayısı.....	39
Ek tablo 16. Türkiye cins ve ırklara göre süt üretimi.....	39
Ek tablo 17. Türkiye tereyağı ihracatı.....	40
Ek tablo 18. Türkiye süt, krema ihracatı.....	41
Ek tablo 19. Türkiye süt tozu ihracatı.....	42
Ek tablo 20. Türkiye peynir ihracatı.....	43
Ek tablo 21. Türkiye yoğurt ve ayran ihracatı.....	44
Ek tablo 22. Türkiye'de süt ürünleri ithalatı	44

GRAFİKLER

Grafik 1. Dünya toplam süt arzı.....	5
Grafik 2. Dünya toplam süt kullanımı.....	5
Grafik 3. AB ve ABD süt üretici fiyatları.....	6
Grafik 4. Dünya toplam peynir arzı.....	8
Grafik 5. Dünya toplam peynir kullanımı.....	8
Grafik 6. Dünya toplam yağlı süt tozu arzı.....	11
Grafik 7. Dünya toplam yağlı süt tozu kullanımı.....	11
Grafik 8. Dünya toplam yağsız süt tozu arzı.....	12
Grafik 9. Dünya toplam yağsız süt tozu kullanımı.....	12
Grafik 10. Dünya süt tozu fiyatları.....	12
Grafik 11. Dünya toplam tereyağı arzı.....	14
Grafik 12. Dünya toplam tereyağı kullanımı.....	14
Grafik 13. Dünya tereyağı fiyatları.....	15
Grafik 14. Türkiye sağılan hayvan sayısı, verim ve üretim miktarı.....	21
Grafik 15. Türkiye toplam içme sütü arzı.....	23
Grafik 16. Türkiye toplam içme sütü kullanımı.....	23
Grafik 17. Türkiye toplam peynir arzı.....	24
Grafik 18. Türkiye toplam peynir kullanımı.....	24
Grafik 19. Türkiye toplam yağsız süt tozu arzı.....	25
Grafik 20. Türkiye toplam yağsız süt tozu kullanımı.....	25
Grafik 21. Türkiye toplam yoğurt ve ayran arzı.....	26
Grafik 22. Türkiye toplam yoğurt ve ayran kullanımı.....	26
Grafik 23. Türkiye toplam tereyağı arzı.....	27
Grafik 24. Türkiye toplam tereyağı kullanımı.....	27

ÖZET

Dünyada Durum 2022

Dünyada sığır varlığı 2022 yılında bir önceki yıla göre %0,5 oranında artarak 1,2 milyar baş olmuştur. En fazla sığır (%42,4) Asya kıtasında bulunmaktadır. Dünya sığır ihracatı

2022 yılında %8,7 oranında azalış göstererek 4,1 milyon baş olarak gerçekleşmiştir. Dünya sığır ithalatı ise bir önceki yıla göre %1,0 oranında azalarak 2,9 milyon baş olmuştur.

Süt

Asya ve Kuzey Amerika başta olmak üzere tüm bölgelerde gerçekleşen üretim artışlarıyla birlikte, dünya süt üretimi 2022'de 2021 yılına göre %0,74 artarak 897 milyon tona ulaşmıştır. Dünya süt ürünleri ticareti, Çin'in ithalatının azalması nedeniyle azalmıştır.

Dünya süt ithalatı 2022 yılında %8,9 oranında azalarak 2,5 milyon ton olmuştur. Dünya süt ihracatı ise bir önceki yıla göre %6,6 oranında azalarak 3,3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Peynir

Dünya peynir üretimi bir önceki yıla göre %0,25 artarak 25,7 milyon tona ulaşmıştır. Dünyanın en büyük peynir üreticileri, çiğ süt üretiminin büyük bir kısmını peynir üretimine aktaran ve dünya toplam peynir üretiminin %42,1'ini temsil eden AB ile dünya toplam peynir üretiminin %25'ini temsil eden ABD'dir. Başta Çin olmak üzere ithalatta beklenen düşüşlerin İngiltere, Suudi Arabistan ve Meksika'da gerçekleşen yüksek

ithalatlarla dengelenmesi sonucu, küresel peynir ihracatı 2022'de bir önceki yıla göre neredeyse hiç değişmeyerek 3,5 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Küresel peynir ticareti İngiltere, Suudi Arabistan ve Meksika'daki önemli ithalat genişlemelerinin etkisiyle bir önceki yıla göre %2,1 büyüme ile toplam ithalat miktarı 3,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Süt tozu

Dünya yağlı süt tozu (WMP) üretim miktarı 2022 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %2,9 oranında azalarak 4,7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. WMP üretiminin %67,4'ü Yeni Zelanda, Çin ve AB tarafından gerçekleştirilmektedir. Küresel WMP ihracatı 2022 yılında 2021'e göre %8,9 düşüşle 2,6

milyon ton olmuştur. Dünya yağsız süt tozu (SMP) üretim miktarı 2022 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %2,8 oranında artarak 4,4 milyon tondur. 2022 yılında dünya SMP ithalatı ise 2021'e göre %2,9 düşüşle, 2,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Tereyağı

Dünya çapında son üç yıldır yaklaşık 12 milyon ton tereyağı üretilmektedir. Tereyağı üretimindeki büyüme artışı 2022'de bir önceki yıla göre %1,4'e ulaşmış ve 12,1 milyon ton olmuştur. Tereyağı dünya ticareti 2021'de daralarak 1,0 milyon ton olarak

gerçekleşmiştir. Ancak 2022 yılında tedarikçi ülkelerdeki ihracat hacmi artışıyla birlikte toplam ihracat bir önceki yıla göre %4,0 artarak 1,1 milyon ton olmuştur. 2022 yılında tereyağı ithalatı bir önceki yıla göre %5,8 oranında artarak 1,0 milyon ton olmuştur.

Türkiye’de Durum 2022

Türkiye’de 2022 yılında çiğ süt üretim miktarı hayvan varlığı ve verime paralel olarak %7,1 azalarak 21,6 milyon ton gerçekleşmiştir. TÜİK tarafından açıklanan çiğ süt üretim miktarları temel alınarak 2021 yılı toplam

sağılan hayvan sayısı 28,1 milyon baş, 2022 yılı toplam sağılan hayvan sayısı ise %8,2 azalışla 25,8 milyon baş olarak hesaplanmıştır.

İçme sütü

Toplanan inek sütü miktarı 2022 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %3,0 azalarak 9,7 milyon ton olmuştur. TÜİK tarafından yayınlanan verilere göre Türkiye’de içme sütü üretim miktarı 2022 yılında bir önceki yıla

göre %1,7 azalış göstererek 1,5 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Türkiye’de süt ihracatı (dış ticarete konu olan süt ve krema) 2022 yılında bir önceki yıla göre 2,5 kat artarak 46,9 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Peynir

Türkiye toplam peynir üretimi 2022 yılında bir önceki yıla göre %5,3 azalarak yaklaşık 723 bin ton, toplam peynir arzı ise %5,2 azalış oranıyla yaklaşık 732 bin ton olarak

açıklanmıştır. TÜİK dış ticaret verilerine göre; 2022 yılında bir önceki yıla göre peynir ihracatı pazar payını %18,3 artırarak 48,6 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Süt tozu

Türkiye toplam süt tozu üretimi 2022 yılında bir önceki yıla göre %5,9 artarak 134 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Ticarete konu olan yağsız süt tozu üretimi aynı dönemde bir önceki yıla göre %3,9 artarak 89,2 bin ton

olurken, yağlı süt tozu üretimi %10,1 oranında artış ile 45,4 bin ton olmuştur. 2022 yılında yağsız süt tozu ihracatı bir önceki yıla göre %25,6 azalarak 46,9 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Yoğurt ve Ayran

Türkiye yoğurt ve ayran toplam üretim miktarları 2022 yılında %5,0 artarak 1,94 milyon ton olmuştur. Yoğurt ve ayran toplam

ihracatının ise 2022 yılında bir önceki yıla göre %45 artış gösterdiği ve ihracat miktarının 8,6 bin ton olduğu açıklanmıştır.

Tereyağı

Türkiye’de 2022 yılındaki tereyağı üretimi, %12,8 artış ile 95,7 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Tereyağı dış ticaretinde ise

ithalat %31,9 azalışla 1.287 ton, ihracatta bir önceki yıla göre 4 kat artışla yaklaşık 13 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

1. DÜNYADA DURUM 2022

Taze sıvı süt ve taze süt ürünleri, tedarik zinciri sırasında çabuk bozulmaları nedeniyle hassas ürünler olarak değerlendirilmektedir. Asya ve Kuzey Amerika başta olmak üzere tüm bölgelerde gerçekleşen üretim artışlarıyla birlikte, dünya süt üretimi 2022'de 2021 yılına göre %0,74 artarak 897 milyon tona ulaşmıştır. Dünya peynir üretimi bir önceki yıla göre %0,25 artarak 25,7milyon ton, küresel peynir ihracatı neredeyse hiç değişmeyerek 3,5 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Dünya yağlı süt tozu (WMP)

üretim miktarı 2022 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %2,9 oranında azalarak 4,7 milyon ton, küresel WMP ihracatı ise %8,9 düşüşle 2,6 milyon ton olmuştur. Dünya yağsız süt tozu (SMP) üretim miktarı 2022 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %2,8 oranında artarak 4,4 milyon ton olmuştur. 2022'de tereyağı üretimindeki büyüme bir önceki yıla %1,4'e ulaşmış ve tereyağı üretimi 12,1 milyon ton, toplam ihracat bir önceki yıla göre %4,0 artarak 1,1 milyon ton olmuştur.

1.1. Dünya Sığır Varlığı

Hayvancılık günümüzde gerek insan sağlığı gerekse ülke ekonomisi açısından önemli sektörlerden biridir. Bu nedenle hayvancılık özellikle büyükbaş hayvancılık, stratejik bir sektör olarak ele alınmalıdır. Dünyada 300'den fazla sığır ırkı bulunmaktadır. Bu ırkların çoğunun verimleri oldukça yüksektir. Sığırlar, yetiştirildikleri bölgelere, sağlanan çevreye ve taşıdığı genotip yapısına göre verim olarak farklı özellikler gösterirler. Dünya hayvan varlığı sayısı yıllar içerisinde dalgalanma göstermesine rağmen genel eğilim hayvan sayısının artışı yönündedir. Dünyada sığır varlığı 2022 yılında bir önceki yıla göre %0,5 oranında artarak 1,2 milyar baş olmuştur

(Tablo 1). En fazla sığır (%42,4) Asya kıtasında bulunmaktadır. Dünya sığır ihracatı 2022 yılında %8,7 oranında azalış göstererek 4,1 milyon baş olarak gerçekleşmiştir. Dünya sığır tedarikçileri arasında ilk sırada 376,7 milyon baş ile pazarın %30,5'ine sahip olan Hindistan yer almaktadır. Hindistan'ı 241,6 milyon baş (%19,6) ile Brezilya ve 151,8 milyon baş ile (%12,3) Çin takip etmektedir. Dünya sığır ithalatı ise bir önceki yıla göre %1,0 oranında azalarak 2,9 milyon baş olmuştur. Dünya sığır ithalatının 1,63 milyon baş ile %55,8'ini tek başına ABD gerçekleştirmektedir.

Tablo 1. Dünya sığır varlığı (Bin Baş)

	2019	2020	2021	2022	2023/a
Başlangıç Stokları	928.341	929.581	937.691	940.37	944.264
Süt İneği Baş. Stok.	238.216	239.327	239.543	239.461	240.125
Besi Hayvanı Baş. Stok.	203.405	202901	202.282	202.292	203.334
Hayvan Sayısı Varlığı	290.2	290.46	286421	289.981	286.96
İthalat	3.129	3.164	2.946	2.917	2.826
Toplam Arz	1.221.670	1.223.205	1.227.058	1.233.268	1.234.050
İhracat	5.713	5.402	4.531	4.139	4.351
Kasaplık İnek	44.992	42.807	42.027	42348	42.474
Kasaplık Dana	10.176	9.756	9.654	9.371	9.335
Toplam Kesim Hayvanı	240.696	233.358	235.793	240.195	243.954
Kayıplar	45.68	46.754	46.364	44.67	44.331

Kaynak: USDA (Erişim: 05.09.2023) a/Tahmin

1.2. Süt

OECD verilerine göre Asya ve Kuzey Amerika başta olmak üzere tüm bölgelerde gerçekleşen üretim artışlarıyla birlikte, dünya süt üretimi 2022'de 2021 yılına göre %0,74 artarak 897 milyon tona (Tablo 2) ulaşmıştır. Üretimde en büyük paya sahip ülkeler Hindistan (194 milyon ton), AB (153 milyon ton) ve ABD (103 milyon ton) olmuştur (Ek Tablo 1). Hindistan'da süt üretimi, küçük ölçekli işletmecileri önemli ölçüde etkileyen Lumpy Skin Hastalığı'nın ortaya çıkması ile önceki yıllara göre daha yavaş bir hızda, %2,2 artarak 194 milyon ton olmuştur. International Dairy Federation (IDF) 2022 raporunda dünyanın en büyük süt üreticisi olan Hindistan'da istikrarlı büyümenin nedenini, artan nüfusta talebin daha da güçlü bir şekilde artacağını öngören çeşitli hükümet önlemleri ve programlarının ardından hayvancılık verimliliğindeki önemli artışlar olarak ifade etmiştir. Avrupa Birliği'nde artan süt verimleri, mera iyileştirmelerini teşvik eden politikalar ve olumlu iklim koşullarının da etkisiyle 2022 yılında süt üretimi 153 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Çin büyük ölçekli modern süt ürünleri operasyonları, yüksek girdi maliyetlerinin olumsuz etkisine ve COVID-19'u kontrol altına alma önlemlerine bağlı olarak pazar aksaklıklarına rağmen büyüme ivmesini sürdürmüş ve bir önceki yıla göre süt üretimi %6,1 artarak 43 milyon ton olmuştur. Dünya süt üretiminin bu kadar az artışının temel nedeni ise Asya'daki hacim artışlarının AB'de gerçekleşen düşüşle

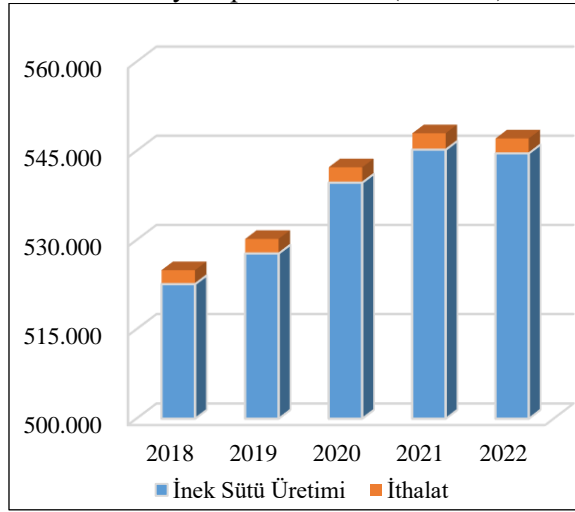
dengelenmiş olmasıdır. Güney Amerika, Okyanusya ve Afrika'da da üretimde orta derecede düşme gerçekleşirken, Kuzey Amerika'da ise üretim sabit kalmıştır. Azalan kar marjları nedeniyle 2022 yılsonuna kadar süt ineklerinin kesiminin artmasına rağmen, sağılan ineklerde artan süt verimi ve sığır sayısındaki yükseklik ABD'de 103 milyon tonluk üretim miktarındaki (Ek Tablo 2) istikrarın temelini oluşturmuştur. Dünyanın en büyük süt üreten bölgesi olan Asya'da, 2022 yılında süt üretimi yıllık %2,1 artışla yaklaşık 419 milyon tona ulaşmış; üretim artışının büyük bir kısmı Hindistan, Pakistan, Çin, Kazakistan'da gerçekleşmiştir. Dünya inek sütü üretimi 2022 yılında bir önceki yıla göre neredeyse sabit kalarak (%0,1 azalarak) 545 milyon ton olmuştur. FAO'nun 2022 yılı Food Outlook Raporu'na göre süt üretimi küresel olarak önceki yıllara göre daha yavaş artış göstermiştir. Dünya süt ürünleri ticareti, esas olarak azalmış buna büyük ölçüde Çin'in ithalatının azalması neden olmuştur. Dünya süt ithalatı 2022 yılında %8,9 oranında azalarak 2,5 milyon ton olmuştur. Çin'in ithalatı 2022 yılında bir önceki yıla göre %22,9 düşüşle 977 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Dünya süt ihracatına bakıldığında ise ihracat bir önceki yıla göre %6,6 oranında azalarak 3,3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Azalan ihracatta ise en büyük sebep AB süt ihracatının 2022 yılında %14,3 (1,3 milyon ton) azalması gösterilebilir.

Tablo 2. Dünya toplam süt arz kullanım ve ticareti (Bin Ton)

	2019	2020	2021	2022	2023/a
ARZ					
Toplam Süt	868.526	877.786	890.434	897.015	910.964
İnek Sütü Üretimi	527.738	539.662	545.212	544.587	550.498
İthalat	2.440	2.575	2.745	2.500	2.115
Toplam Arz	870.966	880.361	893.179	899.515	913.079
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	867.781	877.086	889.675	896.241	909.916
İhracat	3.185	3.275	3.504	3.274	3.163
Toplam Kullanım	870.966	880.361	893.179	899.515	913.079

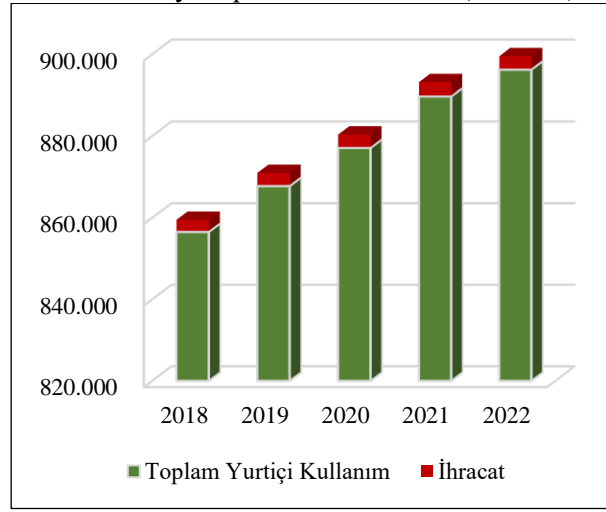
Kaynak: OECD (Erişim: 10.09.2023) a/Tahmin

Grafik 1. Dünya toplam süt arzı (Bin Ton)

Kaynak: Tablo 2

Grafik 2. Dünya toplam süt kullanımı (Bin Ton)

Kaynak: Tablo 2

1.2.1 Dünya süt fiyatları

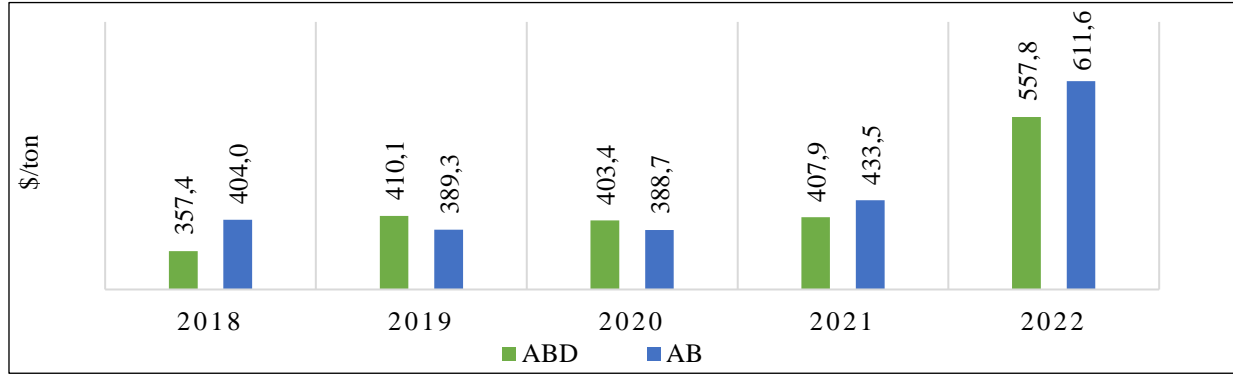
Genel olarak dünya genelinde yaşanan süt üretimindeki dalgalanmalar çiğ süt fiyatına da yansımıştır. 2022 yılında FAO Süt Ürünleri Fiyat Endeksi değeri tüm süt ürünleri genelinde %20 artarak yeni bir rekora ulaşmıştır. Uluslararası süt ürünleri fiyatları 2022 ortalarında zirveye ulaşmış; FAO Süt Ürünleri Fiyat Endeksi ise, Mayıs ayında ortalama 118,7 puana gerilemiştir. Yurt içi süt fiyatları yılın ilk aylarında zirveye ulaşmış ve ancak 2022'nin sonlarına doğru düşmeye başlamıştır. Süt fiyatlarının artışındaki ana etkenler enerji ve yem maliyetlerinin artışı olarak ifade edilebilir. Süt ürünleri ve süt fiyatlarına kıyasla enerji ve yem maliyetlerindeki artışın daha fazla olması fiyatların artmasına sebep olmuştur. Çin'deki

"Sıfır-COVID-19" politikasının neden olduğu devam eden piyasa karantinalarından kaynaklanan piyasa belirsizlikleri, ülke para birimlerinin ABD doları karşısında zayıflaması ve belirsiz ekonomik büyüme beklentileri fiyat düşüşlerini artırmıştır. Üstelik piyasanın fiyat düşüşlerinin artacağına dair beklentileri, alımların daha az aktif olmasına yol açarak fiyat teklifleri üzerinde daha fazla baskı yaratmıştır. Ancak 2022'nin üçüncü çeyreğine gelindiğinde, Okyanusya'nın 2022/23 üretim döngüsünden gelen süt ve süt ürünlerinin pazarlara girmeye başlamasıyla pazardaki endişelerin çoğu dağılmaya başlamıştır. Buna ek olarak, 2022'nin dördüncü çeyreğinde Batı Avrupa'daki işleme tesislerine yapılan süt

teslimatlarındaki istikrarlı artışlar daha fazla süt satışına yol açmıştır. AB’de çiğ süt üretici ortalama fiyatları bir önceki yıla oranla %41,1 artış ile 611,6 \$/ton, ABD’de çiğ süt ortalama fiyatları 2022 yılında bir önceki yıla göre %36,8 oranında artarak 557,8 \$/ton olarak

gerçekleşmiştir. Uluslararası süt fiyatlarındaki değişiklikler, dış ticaretin belirli birkaç ihracatçı ve ithalatçının egemenliğinde olmasından ve kısıtlayıcı bir ticaret politikası ortamından kaynaklanmaktadır.

Grafik 3. ABD ve AB süt üretici fiyatları

Kaynak: CLAL, USDA (Erişim: 22.08.2023)

1.2.2. Kişi başı süt tüketimi

FAO’ya göre süt ürünleri yelpazesi, beslenme alışkanlıklarına, mevcut süt işleme teknolojilerine, pazar talebine, sosyal ve kültürel koşullara bağlı olarak bölgeden bölgeye ve aynı bölgedeki ülkeler arasında önemli ölçüde farklılıklar göstermektedir. Kişi başına süt ve süt ürünleri tüketimi gelişmiş ülkelerde daha yüksek olmakla birlikte, gelişmekte olan birçok ülkede de tüketim miktarı artmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde süt ve süt ürünlerine olan talepte artan gelir, nüfus artışı, şehirleşme ve beslenme alışkanlıklarına bağlı olarak artış yaşanmaktadır. Dünyada en çok tüketilen süt ürünü çiğ süttür. Geleneksel olarak, şehir merkezlerinde çiğ süte, kırsal alanlarda ise fermente süte talep vardır. Süt üretiminin çoğu, pastörize ve fermente ürünler de dahil olmak üzere taze süt ürünleri şeklinde tüketilmektedir. Süt ve süt ürünleri hayati önem taşıyan beslenme kaynakları olmakla birlikte dünya çapında süt ürünleri değer zincirlerinde yer alan milyonlarca insanın

geçim kaynağıdır. Gelir ve nüfus arttıkça orta vadede daha fazla süt ürününün tüketilmesi beklenmektedir. Bu güçlü talep artışının kilit ülkelerinin ise gelecekte Hindistan, Pakistan ve birçok Afrika ülkesi olacağı tahmin edilmektedir. Önümüzdeki on yılda kişi başına düşen süt tüketim düzeyinin dünya çapında büyük ölçüde değişmesi beklenmektedir. Kişi başına düşen ülke geliri ve bölgesel tercihlerin etkisi bu tüketim farklılığını yönlendiren önemli faktörler arasındadır. Örneğin, kişi başına düşen tüketimin Hindistan ve Pakistan’da yüksek, Çin’de ise düşük olacağı beklenmektedir. Üretilen süütün çoğu, işlenmemiş veya çok az işlenmiş (pastörize veya fermente edilmiş) taze süt ürünleri biçiminde tüketilmektedir. OECD-FAO Agricultural Outlook 2023-2032 raporuna göre düşük ve orta gelirli ülkelerde taze süt ürünleri, kişi başına düşen ortalama süt ürünleri tüketiminin (kuru süt) üçte ikisinden fazlasını oluştururken, yüksek gelirli ülkelerdeki tüketiciler daha çok

işlenmiş ürünler tüketme eğilimindedir. Kişi başına süt tüketiminin 2022 yılında bir önceki yıla göre genel olarak azaldığı görülmektedir (Tablo 3). En fazla tüketim 2022 yılında önceki yıllarda olduğu gibi Belarus'ta 113,2 lt/kişi gerçekleşmiştir. Rusya-Ukrayna savaşının 2022 yılında başlaması ile birlikte

en fazla süt tüketim azalışı %8,3 ile Ukrayna'da yaşanmış ve 2022 yılı süt tüketimi kişi başına 104,5 lt olmuştur. Süt tüketimi Avustralya'da bir önceki yıla göre %2,6 oranında azalış ile 93,6 lt/kişi ve Kanada'da tüketici tercihlerine bağlı olarak %1,5 azalış ile 71,0 lt/kişi olmuştur.

Tablo 3. Bazı ülkelerde kişi başı süt tüketimi (Lt/Kişi/Yıl)

	2018	2019	2020	2021	2022
Belarus	108,3	109,1	111,6	113,3	113,2
Ukrayna	109,4	112,4	114,4	113,9	104,5
Yeni Zelanda	106,4	104,9	103,7	103,3	103,2
Avustralya	104,9	100,0	98,5	96,1	93,6
İngiltere	102,2	96,2	95,2	93,1	93,0
Kanada	76,5	75,1	75,1	72,1	71,0

Kaynak: CLAL (Erişim: 22.08.2023)

1.3. Peynir

IDF dünya toplam peynir üretiminde işlem görmüş peynir üretim miktarını hesaplamaya dahil etmezken, yalnızca toplam peynir üretiminin %90'ını temsil eden inek sütünden elde edilmiş peynirleri ele almış; manda, keçi ve koyun sütlerinden elde edilen peynirler ile ev yapımı olan ve çiftlikte hane içinde tüketilen peynir miktarını yine hesaplamalarına dahil etmemiştir. Bu kapsamda dünya peynir üretimi bir önceki yıla göre %0,25 artarak 25,7 milyon tona ulaşmıştır. Dünyanın en büyük peynir üreticileri, çiğ süt üretiminin büyük bir kısmını peynir üretimine aktaran ve dünya toplam peynir üretiminin %42,1'ini temsil eden AB ile dünya toplam peynir üretiminin %25'ini temsil eden ABD'dir. AB'de peynir üretimi bir önceki yıla göre %0,5 oranında azalarak 10,7 milyon ton ile dünya peynir üretiminde ilk sırada olmaya devam etmiştir. Aynı yıl ABD'de üretim bir önceki yıla göre %2,9 artarak 6,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. ABD'nin peynir üretimindeki büyüme, Kanada ve Meksika'dan gelen

talebin güçlenmesiyle desteklenmiştir. 2022 yılında başlayan savaş ortamına rağmen Rusya bir önceki yıla göre peynir üretimini %3,6 artışla 560 bin ton olarak gerçekleştirmiştir. Rusya'nın aksine Ukrayna'da ise üretim %20 oranında azalmış ve 80 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Brezilya, 2022 yılında üretimini %5,7 azaltmasına rağmen 745 bin ton ile üçüncü büyük peynir üreticisi konumunu korumuştur. Arjantin, Brezilya ve Şili'deki güçlü talepten yararlanarak peynir üretimini %3,0 oranında önemli ölçüde artırmıştır. Avustralya (%1,5) ve Yeni Zelanda'da (%7,7) ise peynir üretiminde azalışlar görülmüştür (Ek Tablo 3). Küresel süt üretiminin az bir kısmının, başta süt tozu ve peynir olmak üzere işlenmiş ürünler olarak uluslararası ticareti yapılmaktadır. Ayrıca süt ürünleri ticareti sıklıkla bölgesel ticaret anlaşmalarında özel olarak ele alınmaktadır. 2022'nin dördüncü çeyreğinde Batı Avrupa'daki işleme tesislerine yapılan süt teslimatlarındaki istikrarlı artış, ihracatın artmasına yol

açmıştır. Başta Çin olmak üzere ithalatta beklenen düşüşlerin İngiltere, Suudi Arabistan ve Meksika'da gerçekleşen yüksek ithalatlarla dengelenmesi sonucu, küresel peynir ihracatı 2022'de bir önceki yıla göre neredeyse hiç değişmeyerek 3,5 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. AB %40,1 pay ile dünyanın ana peynir ihracatçısı olmaya devam etmiş, AB'yi ABD (%10,1) ve Yeni Zelanda (%9,3) izlemiştir. 2022'de artan peynir talebinin çoğunu AB (1,4 milyon ton), Yeni Zelanda (327 bin ton) ve ABD (356 bin ton) karşılamıştır. Bunun yanı sıra, devam eden sosyal kısıtlamalar nedeniyle gıda hizmetlerinin yeniden canlanmasına ilişkin piyasa belirsizliği ve bazı ülkelerden gelen düşük talep, Suudi Arabistan'dan (%5,1) yapılan ihracatı düşürmüştür. Benzer şekilde

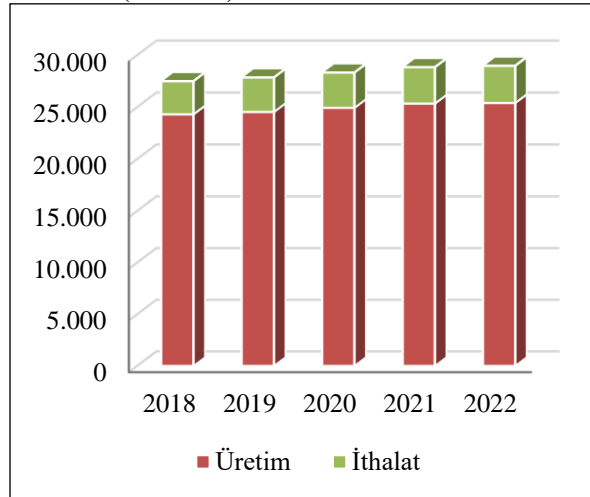
İran'ın peynir ihracatı, komşu ülkelerden gelen peynir talebinin azalması nedeniyle %3,6 oranında azalmıştır (Ek Tablo 8). 2022 yılının son aylarında artan yerli üretim ve yavaşlayan tüketici talebi nedeniyle ithalatın büyüme hızı yavaşlamıştır. Ancak dünya peynir ticareti İngiltere, Suudi Arabistan ve Meksika'daki önemli ithalat taleplerinin etkisiyle bir önceki yıla göre %2,1 artarak 3,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. İngiltere'de, AB ile olan sınır kontrollerinin hafifletilmesiyle artan tüketici talebi peynir ithalatında %2,0'lik artışa sebep olmuş ve ithalat miktarı 478 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Çin'de konaklama sektöründen gelen talebin azalması, ithalatın düşmesine neden olmuş ve %17 azalarak 146 bin ton olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 12).

Tablo 4. Dünya Toplam Peynir Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023/a
ARZ						
Üretim	24.310	24.541	24.934	25.342	25.405	25.702
İthalat	3.192	3.318	3.397	3.501	3.575	3.630
Toplam Arz	27.503	27.859	28.332	28.844	28.981	29.333
KULLANIM						
Yurtiçi Kullanım	24.279	24.462	24.819	25.337	25.500	25.633
İhracat	3.199	3.404	3.449	3.503	3.521	3.630
Toplam Kullanım	27.478	27.866	28.267	28.840	29.021	29.264

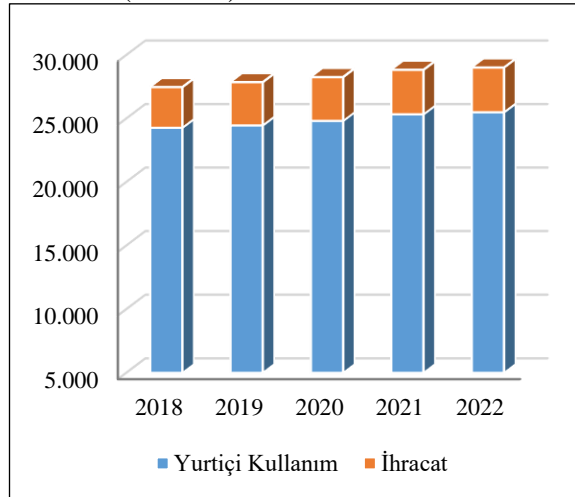
Kaynak: OECD (Erişim 10.09.2023) a/Tahmin

Grafik 4. Dünya Toplam Peynir Arzı (Bin Ton)

Kaynak: Tablo 4

Grafik 5. Dünya Toplam Peynir Kullanımı (Bin Ton)

Kaynak: Tablo 4

1.3.1. Kişi Başı Peynir Tüketimi

İşlenmiş süt ürünlerinin, özellikle de peynirin toplam süt kuru maddesi tüketimindeki payı, yerel tercihler, beslenme kısıtlamaları ve kentleşmeden kaynaklanan değişikliklerle birlikte gelire yakından ilişkilidir. Peynir, süt ürünleri açısından tüketilen en önemli işlenmiş süt ürünü olup, özellikle Avrupa ve Kuzey Amerika'da artış göstermiştir. IDF 2022 raporuna göre; geleneksel olarak beslenmenin bir parçası olmayan bölgelerde de peynir tüketiminde artış gözlenmiştir. Güneydoğu Asya ülkelerinde kentleşme ve gelir artışları, hamburger ve pizza gibi fast food yiyecekler de dahil olmak üzere dışarıda yemek yemenin artmasına neden olmuştur. Bu

artış, ister bölgesel ister ülkeler arası olsun, kişi başına düşen gelirdeki farklılıklarla açıklanabilir de, geniş açıdan tüketici alışkanlıkları ve eğilimleri ile ilgilidir. İçme sütünden sonra en çok tüketilen ikinci süt ürünü olan peynir tüketimi AB (20,9 kg/kişi/yıl) ve ABD'de (17,9 kg/kişi/yıl) gerçekleşmiştir (Tablo 5). Pandemi döneminde AB ve ABD sadece e-market ve paket gıda kullanımını artırmakla kalmayıp, tüketicilerin daha sağlıklı veya daha sağlıklı olduğunu düşündükleri gıdalara odaklanmışlar ve pandemi sonrasında tüketici tüketim davranışındaki bu değişiklikler süt ürünleri sektörüne fayda sağlamıştır.

Tablo 5. Bazı Ülkelerde Kişi Başı Peynir Tüketimi (Kg/Kişi/Yıl)

	2018	2019	2020	2021	2022
AB	19,7	20,2	20,5	20,6	20,9
ABD	17,1	17,2	17,1	17,7	17,9
Kanada	14,5	14,4	14,7	14,7	14,9
Avustralya	11,7	11,7	11,9	12,7	12,6
İngiltere	11,9	11,8	11,7	11,1	11,1

Kaynak: CLAL (Erişim: 22.08.2023)

1.4. Süt Tozu

Yağsız süt tozu (SMP) ve yağlı süt tozu (WMP) büyük ölçüde ticaret amacıyla, gıda işleme sektöründe, özellikle şekerleme, bebek maması ve unlu mamullerde kullanılmak üzere üretilmektedir. Düşük ve alt orta gelirli ülkelerde süt üretiminin büyük kısmı taze süt ürünleri şeklinde tüketilmektedir. Özellikle çabuk bozulabilir olması ve yüksek su içeriği (%85'ten fazla) nedeniyle dünya süt üretiminin yalnızca %7'si, uluslararası ticarete konu olmaktadır. Genellikle sütün daha uzun bir süre veya uzun mesafeler boyunca depolanabilmesi nedeniyle WMP ve SMP toplam üretiminin %50'den fazlasının ticareti yapılmaktadır. World Market Trade 2022 raporuna göre peynir altı suyu, protein konsantreleri ve SMP'nin daha yüksek

getirisi, işleyicilerin süt üretimini WMP'den uzaklaştırmasına neden olmuştur. Bununla birlikte, WMP üretimi hala, süt eşdeğeri bazında fabrika kullanımı için işlenen tüm sütün yarısından fazlasını oluşturmakta ve değer bazında en çok ihraç edilen süt ürünü olmaya devam etmektedir. Dünya yağlı süt tozu (WMP) üretim miktarı 2022 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %2,9 oranında azalarak 4,7 milyon ton olarak gerçekleşmiştir WMP üretiminin %67,4'ü Yeni Zelanda, Çin ve AB tarafından gerçekleştirilmiştir. 2022 yılında bir önceki yıla göre Yeni Zelanda'da %8,5'lik azalışla 1,5 milyon ton, Çin'de %4'lük artışla yaklaşık 1,1 milyon ton, AB'de %8,3 azalışla 585 bin ton WMP üretimi gerçekleşmiştir (Ek Tablo 5). Dünya WMP

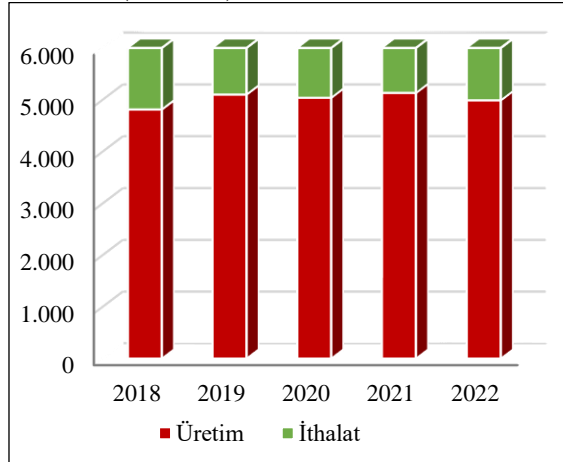
ihracatı 2022 yılında 2021'e göre %8,9 düşükle 2,6 milyon ton olmuştur. FAO 2022 Dairy Market Review Raporuna göre Avrupa Birliği'ndeki süt tedarikinin kısıtlı olması, hâlihazırda sınırlı olan süt mevcudiyetinin, başta peynir ve tereyağı olmak üzere yurt içinde yüksek talep gören diğer süt ürünlerinin üretimine kaydırılmasına, enerji maliyetlerinin yükselmesine ve dolayısıyla işleme marjlarının azalmasına yol açmıştır. Yeni Zelanda'dan yapılan WMP ihracatı, 2022 başında yürürlüğe giren serbest ticaret anlaşmasına ve Doğu Asya'daki birçok ülkeye yapılan yüksek satışlara rağmen Çin'den gelen talebin azalması nedeniyle 2022'de yüzde %11,5 azalarak 1,5 milyon ton olmuştur. AB'den yapılan WMP ihracatı, aralarında Nijerya ve Cezayir'in de bulunduğu önemli ithalatçı ülkelerin ekonomik gerileme ve yüksek oranlı düşüşleri yansıtan düşük alımları nedeniyle %15,0 daralarak 253 bin

ton olmuştur. COVID-19 nedeniyle geçmiş yıllarda yaşanan ithalattaki kesintiler ve küresel talebin eş zamanlı azalması nedeniyle Çin'in WMP ithalatında (%17,6) keskin bir düşüş yaşanarak 2022 yılı ithalat miktarı 700 bin tona gerilemiştir. Benzer şekilde Nijerya'nın WMP ithalatı, enflasyonist baskılarla oluşan düşük tüketici talebi nedeniyle %34,0 oranında düşüş yaşamıştır. Endonezya 2021'deki WMP ithalatındaki artışın ardından 2022'de de olumlu eğilimini sürdürmüş, ülkenin süt ürünleri tüketici talebini karşılama kapasitesini aşarak ithalatını %20,4 artırmıştır. Brezilya'nın WMP ithalatının 2021'deki sert düşüşün ardından, ithalat fiyatlarındaki toparlanma ile 2022 yılında %12,0 artmasına sebep olmuştur. Nijerya ve Mısır'daki büyük düşüşler Endonezya ve Brezilya'daki artışlarla kısmen dengelenmiştir.

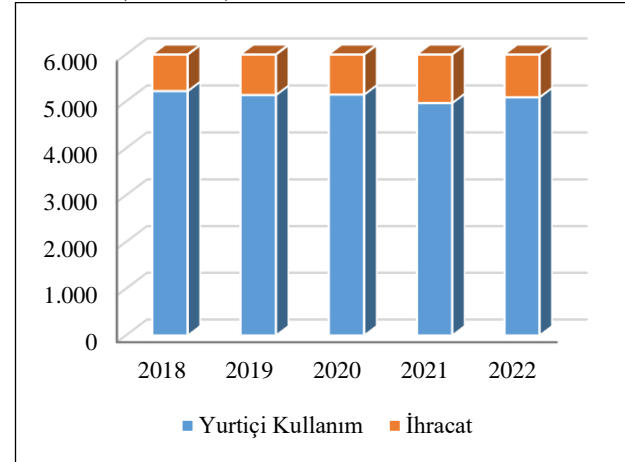
Tablo 6. Dünya yağlı süt tozu (WMP) arz kullanım ve ticareti (Bin Ton)

	2019	2020	2021	2022	2023/a
ARZ					
Üretim	5.102	5.040	5.134	4.992	5.091
İthalat	2.817	2.846	2.824	2.586	2.605
Toplam Arz	7.919	7.886	7.957	7.577	7.696
KULLANIM					
Yurtiçi Kullanım	5.222	5.137	5.147	4.966	5.089
İhracat	2.713	2.769	2.830	2.579	2.605
Toplam Kullanım	7.935	7.907	7.977	7.545	7.695

Kaynak: OECD (Erişim: 10.09.2023) a/Tahmin

Grafik 6. Dünya toplam yağlı süt tozu arzı
(Bin Ton)

Kaynak: Tablo 6

Grafik 7. Dünya toplam yağlı süt tozu kullanımı
(Bin Ton)

Kaynak: Tablo 6

Dünya yağsız süt tozu (SMP) üretim miktarı 2022 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %2,8 oranında artarak 4,4 milyon ton olmuştur (Tablo 7). SMP üretiminin %31,5'i AB, %26,6'sı ABD ve %8,3'ü Yeni Zelanda tarafından yapılmaktadır. İthalatçı ülkeler; özellikle yüksek gelirli ülkeler, Güneydoğu Asya ve Çin olmak üzere geniş bir alana yayılmaktadır. SMP ithalatı, gıda işlemede kullanılmak üzere ticareti yapılan en kolay süt ürünü olması nedeniyle küresel olarak yaygın bir üründür. Çin'in 2022 yılında bir önceki yıla göre ithalatındaki %22,4 oranında keskin bir düşüş yaşanması ve Vietnam (-%23,3), Nijerya (-%20), Brezilya (-%18,4) gibi ithalatçı ülkelerdeki büyük düşüşler, 2022 yılında dünya SMP ithalatının 2021'e göre % 2,9 düşüşle 2,6 milyon ton olarak gerçekleşmesine neden olmuştur. Yerel üretimin artması ve gıda hizmetleri sektöründen gelen talebin azalması nedeniyle Çin'in SMP alımları 2022 yılında bir önceki yıla göre %22,5 azalarak 330 bin ton olmuştur. Ekonomik engeller ve döviz dalgalanmalarıyla birlikte yükselen SMP fiyatları Nijerya'nın ithalatını %20 azaltıp 54 bin ton olarak gerçekleşmesine sebep olmuştur. Vietnam'da ise yüksek uluslararası fiyatlar ve ulusal para birimindeki devalüasyon nedeniyle SMP ithalatı %23,3

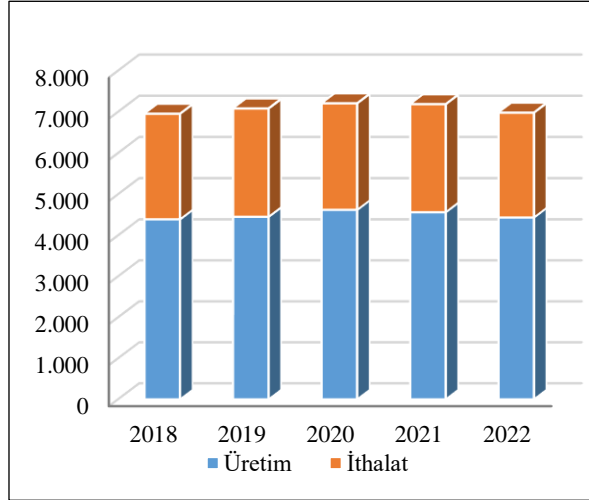
azalarak 90 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Endonezya'da, yükselen orta sınıftan gelen süt ürünlerine yönelik yüksek talep, SMP ithalatını destekleyerek ithalat miktarını %5,6 oranında artırmıştır. Meksika, güçlü iç talep ve süt tozları da dahil olmak üzere 21 ürüne tanınan ithalat tarifesi muafiyetinin desteğiyle %3,1 artış göstererek 355 bin ton ile 2022 yılında SMP ithalatında ilk sırada yer almıştır. SMP ihracatıyla ilgili olarak (Ek Tablo 14), 2022 yılında önceki yıla göre başta AB ve İngiltere olmak üzere birçok ülkede ihracat oranları düşmüştür. Bu düşüşler İran, Yeni Zelanda ve Kanada'dan yapılan yüksek miktardaki ihracatla kısmen dengelenmiştir. Özellikle Endonezya, Malezya ve Tayland'ın canlı alımları nedeniyle Yeni Zelanda'nın SMP ihracatı 2022 yılında bir önceki yıla göre çok az artarak 362 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Avustralya da ise Asya'dan gelen talep azalmasının yansıması olarak SMP ihracatı %10,8 azalarak 133 bin ton olmuştur. Çin, Endonezya, Filipinler, Malezya, Cezayir ve Nijerya'nın yüksek ithalat ve navlun fiyatları ile döviz hareketlerini yansıtan düşük miktarda ithalatları nedeniyle 2022 yılı SMP ihracatı AB'de %15,0 düşüşle 670 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 7. Dünya yağsız süt tozu (SMP) arz kullanım ve ticareti (Bin Ton)

	2019	2020	2021	2022	2023/a
ARZ					
Üretim	4.453	4.623	4.565	4.437	4.593
İthalat	2.629	2.584	2.621	2.545	2.693
Toplam Arz	7.082	7.207	7.186	6.981	7.286
KULLANIM					
Yurtiçi Kullanım	4.649	4.572	4.462	4.425	4.594
İhracat	2.659	2.630	2.708	2.558	2.693
Toplam Kullanım	7.308	7.202	7.170	6.983	7.288

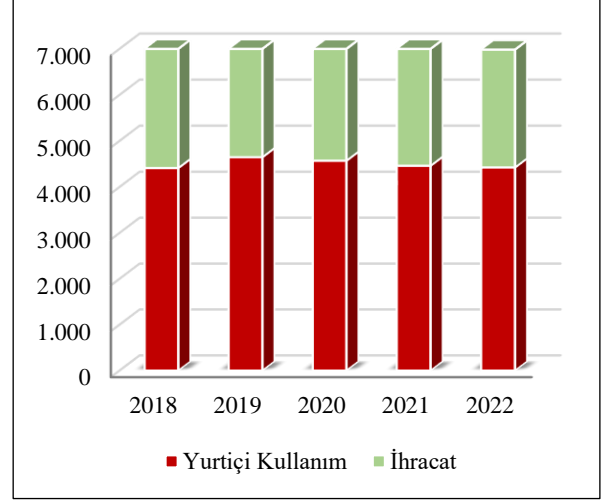
Kaynak: OECD (Erişim 10.06.2023) a/Tahmin

Grafik 8. Dünya toplam SMP arzı (Bin Ton)

Kaynak: Tablo 7

Grafik 9. Dünya toplam SMP kullanımı (Bin Ton)

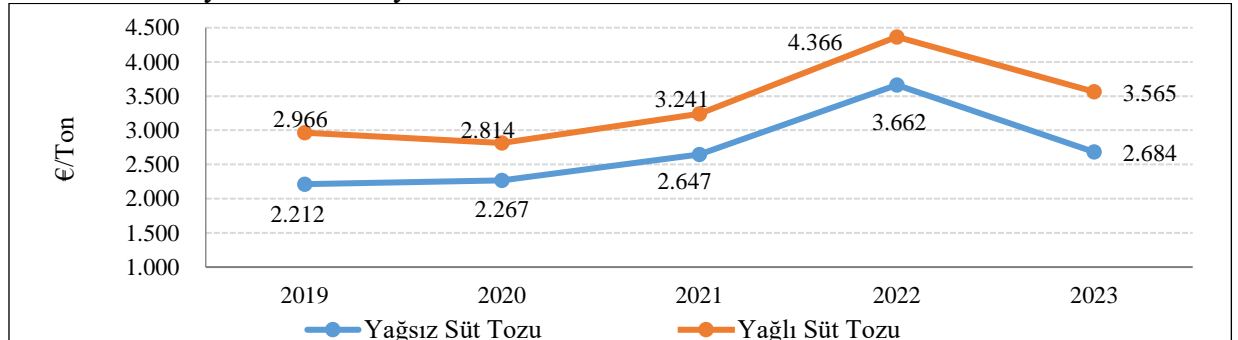
Kaynak: Tablo 7

1.4.1. Dünya Süt Tozu Fiyatı

Süt ürünleri uluslararası referans fiyatları, Okyanusya ve Avrupa'daki ana ihracatçıların işlenmiş ürünleri, tereyağı ve SMP için geçerlidir. SMP fiyatları AB'deki yüksek stok müdahaleleri nedeniyle önceki yıllarda nispeten düşük bir seviyede iken, 2020 yılında nerdeyse müdahalelerin tamamının kaldırılması ile 2.267 €/ton olmuştur.

Müdahalenin etkisiyle birlikte dünya 2022 yılında ortalama SMP fiyatı bir önceki yıla göre %34,7 artarak 4.366 €/ton olarak gerçekleşmiştir. WMP fiyatı ise yıllar itibarıyla dalgalanmalar göstermekle birlikte 2022 yılında son beş yılın en yüksek seviyesine ulaşmış ve bir önceki yıla göre %38,3 artarak 3.662 €/ton olmuştur.

Grafik 10. Dünya Süt Tozu Fiyatları

Kaynak: CLAL (Erişim: 22.08.2023)

1.4.2. Kişi başı süt tozu tüketimi

Afrika, WMP işlenmiş süt ürünleri arasında süt tüketiminin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Kişi başına WMP tüketiminin en fazla olduğu ülke Cezayir olup 2022 yılında kişi başı yağlı süt tozu tüketimi bir önceki yıla göre %6,6 oranında artarak 5,79 kg olmuştur. Cezayir'in ardından Yeni Zelanda (3,47 Kg/Kişi/Yıl) ve Şili (3,21

Kg/Kişi/Yıl) en fazla WMP tüketimi olan ülkelerdir. Kişi başı SMP tüketiminin en fazla olduğu ülkeler arasında ilk sıralarda Cezayir ve Meksika yer almaktadır. 2022 yılında Cezayir'de kişi başı SMP tüketimi bir önceki yıla göre %15,5 oranında artarak 3,8 kg, Meksika'da ise kişi başı SMP tüketimi %1,7 azalarak 3,0 kg olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 8. Bazı ülkelerde kişi başı yağlı süt tozu (WMP) tüketimi (Kg/Kişi/Yıl)

	2018	2019	2020	2021	2022
Cezayir	5,84	5,85	5,89	5,43	5,79
Y. Zelanda	4,13	4,03	3,56	3,51	3,47
Şili	3,53	3,73	3,89	3,49	3,21
Brezilya	3,10	3,10	3,18	2,99	2,99
Belarus	1,75	2,27	2,28	2,09	2,20

Kaynak: CLAL (Erişim: 22.08.2023)

Tablo 9. Bazı ülkelerde kişi başı yağlı süt tozu (SMP) tüketimi (Kg/Kişi/Yıl)

	2018	2019	2020	2021	2022
Cezayir	3,51	3,4	3,34	3,28	3,79
Meksika	2,8	2,72	2,8	3,01	2,96
Y. Zelanda	1,03	1,41	2,77	2,92	2,89
AB-27	2,22	1,87	1,78	1,67	1,88
Kanada	1,73	1,39	1,48	1,81	1,82

Kaynak: CLAL (Erişim: 22.08.2023)

1.5. Tereyağı

Dünya çapında son üç yıldır yaklaşık 12 milyon ton tereyağı üretilmektedir. 2022'de tereyağı üretimindeki büyüme bir önceki yıla göre %1,4'e ulaşmış ve 12,1 milyon ton üretim olmuştur (Tablo 10). Üretimin büyük bir kısmı, neredeyse dünya süt ürünleri yağ üretiminin yarısını tek başına karşılayan Hindistan'ın hâkimiyetindedir. Tereyağı üretiminde 2022'de görülen küresel büyümenin ana nedeni Hindistan tereyağı üretiminin %4,1 artmasıdır. Tereyağı üreten ülkelerin çoğu 2022 yılında tereyağı ve SMP yerine peynir üretimini tercih etmiştir. Bu nedenle çoğu ülkede büyüme hacmi azalmıştır. Ürettikleri tereyağı hacimleri AB'nin önceki yıla göre %0,7, Yeni

Zelanda'nın %0,9 artarken, ABD'nin %1,2, Pakistan'ın ise %1,5 azalmıştır (Ek Tablo 6). Tereyağı dünya ticareti 2021'de daralarak 1,0 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Ancak 2022 yılında tedarikçi ülkelerdeki ihracat hacmi artışıyla birlikte toplam ihracat bir önceki yıla göre %4,0 artarak 1,1 milyon ton olmuştur. En çok ihracat yapan 10 ülke, 2022 yılında toplam dünya ticaretinin yaklaşık %84,9'unu oluşturmaktadır. Bunların yalnızca %62,4'ünü Yeni Zelanda ve AB temsil etmektedir. Bu kategorideki açık ara en büyük küresel ihracatçı, toplam dünya tereyağı ticaret hacminin %37,6'sını oluşturan Yeni Zelanda'dır. Ancak Yeni Zelanda 2022 yılında ortalama olarak negatif büyüme

göstermiş ve özellikle Rusya ve ABD'ye yapılan ihracatı önemli ölçüde azalmış, bir önceki yıla göre ihracat payını %5,2 düşürerek 397 bin ton ile yılı kapatmıştır. ABD'de tereyağı ihracatı, özellikle Kanada, Meksika ve Kore Cumhuriyeti'nden kısmen rekabetçi fiyatlar ve artan ithalat talebinin etkisiyle yıllık %40,6 artışla 63 bin tona ulaşmıştır. AB'de gevşetilen sınır kontrol önlemlerinden yararlanarak ve genel olarak yüksek sonbahar/kış talebi doğrultusunda, İngiltere'den gelen güçlü talep üzerine tereyağı sevkiyatları artırmıştır. AB 2022 yılında %3,0'lık artışla 262 bin ton tereyağı ihracatı yapmıştır (Ek Tablo 7). Hindistan'ın dünya ticaretindeki payı hâlâ nispeten küçük olsa da, bu ülke 2022 yılında %126 büyüme göstererek ihracatını 50 bin tona çıkarmıştır. Hindistan'ın ihracatının büyük kısmını tereyağı oluşturmakta ve Hindistan tereyağı ihracatını yerel talep, konaklama ve restoran kısımlarındaki toparlanma göz önüne alındığında, esas olarak Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgelerine yapmaktadır. Ukrayna'nın

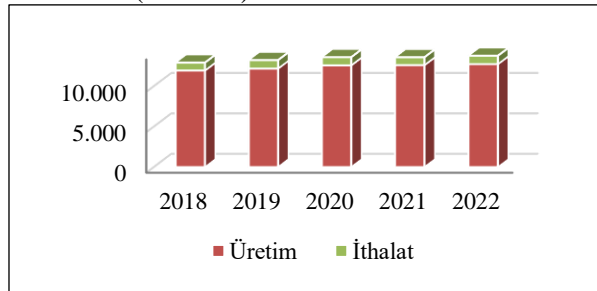
tereyağı ihracatında geçen yıla göre %10 oranında düşüş kaydedilmesi ülkedeki süt ürünleri altyapısında savaştan kaynaklanan hasarların bir yansıması şeklinde ifade edilebilir. Dünya tereyağı ithalatı 2022 yılında bir önceki yıla göre %5,8 oranında artarak 1,0 milyon ton olmuştur. Tereyağı ithalatında ilk sırada olan Çin %12,4 paya sahip olup, Çin'i %11,2 ile Rusya ve %6,3 ile İngiltere takip etmektedir. Bir önceki yıla göre en fazla ithalat artışı yaşanan ülkeler İngiltere, Suudi Arabistan ve ABD iken bunun aksine Çin ve Rusya ithalatlarını azaltmışlardır (Ek Tablo 11). Yüksek fiyatlar, lojistik zorluklar ve ekonomik gerilemeler Çin ve Rusya'da tereyağı ithalatında düşümlere neden olmuştur. Dünya tereyağı ithalatında yaşanan artışa rağmen Çin'in tereyağı ithalatı, sürekli yüksek ithalat fiyatlarının fırınlar, gıda işleme sektörü ve perakende tüketicilerden gelen talep üzerinde baskı oluşturması nedeniyle 2021 yılına göre %2,7 düşüş göstererek 128 bin ton olmuştur.

Tablo 10. Dünya Tereyağı Arz Kullanım ve Ticareti (Bin Ton)

	2019	2020	2021	2022	2023/a
ARZ					
Üretim	12.185	12.582	12.609	12.739	12.902
İthalat	1.042	1.005	973	1.029	1.079
Toplam Arz	13.227	13.587	13.582	13.768	13.982
KULLANIM					
Yurtiçi Kullanım	12.092	12.510	12.595	12.672	12.915
İhracat	1.125	1.034	1.016	1.056	1.079
Toplam Kullanım	13.217	13.544	13.611	13.728	13.994

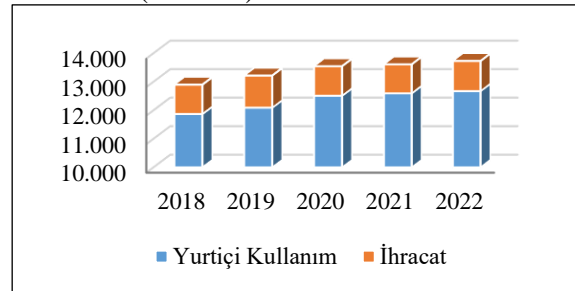
Kaynak: OECD (Erişim: 10.09.2023) a/Tahmin

Grafik 11. Dünya Toplam Tereyağı Arzı (Bin Ton)

Kaynak: Tablo 10

Grafik 12. Dünya Toplam Tereyağı Kullanımı (Bin Ton)

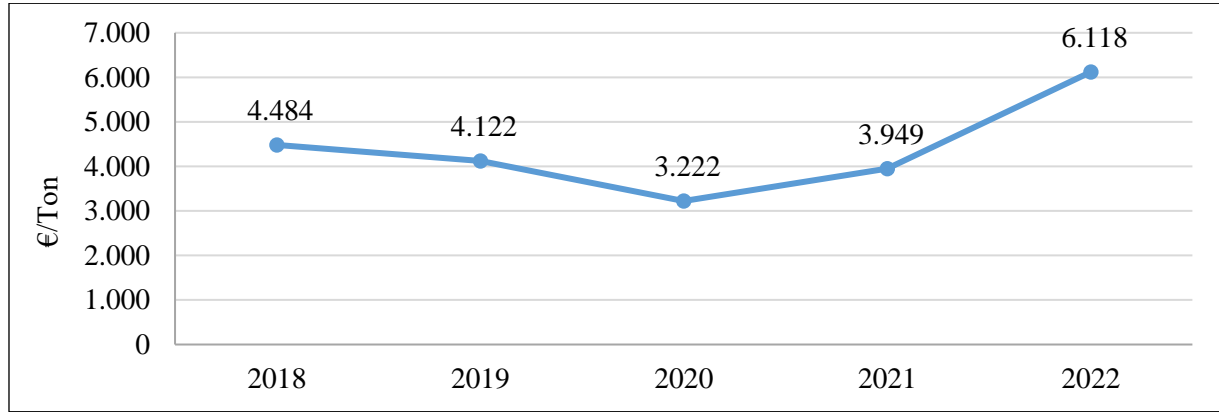
Kaynak: Tablo 10

1.5.1. Dünya tereyağı fiyatları

Uluslararası süt fiyatları, Okyanusya ve Avrupa'daki ana ihracatçıların işlenmiş ürünlerine aittir. Süt ürünleri sektöründeki küresel fiyat gelişmeleri, uluslararası tereyağı ve SMP fiyatlarındaki gelişmelere göre belirlenmektedir. Süt yağı ve diğer süt katkıları sütün toplam ağırlığının yaklaşık %13'ünü

oluşturur ve geri kalanı sudur. Süt yağına olan talebin artması ile tereyağı fiyatları da artmıştır. Tereyağı fiyatları, esas olarak yüksek üretim maliyetleri ve güçlü talep nedeniyle 2022'de 6.118 €/ton'a yükselmiştir (Grafik 13).

Grafik 13. Dünya Tereyağı Üretici Fiyatları

Kaynak: CLAL (Erişim: 22.08.2023)

1.5.2. Kişi başı tereyağı tüketimi

Tereyağı tüketimi, değişen tercihler nedeniyle Avrupa ve Kuzey Amerika'da artış eğilimi göstermiştir. Tüketiciler, daha önceki öğretilerin aksine, tereyağı tüketiminin sağlık üzerindeki olumlu etkileri üzerine yapılan çalışmalardan etkilenerek tüketimlerini artırmaktadır. Kişi başına yıllık tereyağı tüketiminin en yüksek seviyeleri Yeni Zelanda'nın yanı sıra birçok Kuzey Avrupa ülkesinde kaydedilmiştir. Yeni Zelanda tereyağı tüketimi 2022 yılında 6,2 Kg/Kişi

olarak gerçekleşmiştir. Tereyağı, Güney Amerika ve Asya'da daha az tüketilmektedir. Asya'daki yiyecek-içecek sektöründe süt ürünleri yaygın olarak tüketildiğinden, bunların kısmen kapatılması talebi etkilemiştir. Asya'daki süt ürünleri tüketimi, özellikle Hindistan'da tereyağı tüketimi artışının 2022'de bir önceki yıla göre %2,2'nin üzerinde çıkması ile artmaya devam etmiştir. Hindistan'da 2022 yılı kişi başına tereyağı tüketimi 4,6 Kg/Kişi olmuştur (Tablo 11).

Tablo 11. Bazı ülkelerde kişi başına tereyağı tüketimi (Kg/Kişi/Yıl)

	2018	2019	2020	2021	2022
Yeni Zelanda	6,0	5,9	5,9	6,0	6,2
Belarus	3,8	5,1	5,3	4,5	4,7
Hindistan	4,1	4,2	4,4	4,5	4,6
AB-27	4,3	4,3	4,3	4,3	4,2
Kanada	3,4	3,8	3,7	3,9	3,9

Kaynak: CLAL (Erişim: 22.08.2023)

2. DÜNYADA TAHMİN 2023

Süt

Süt ve süt ürünleri hayati önem taşıyan beslenme kaynaklarıdır ve süt ürünleri sektöründe milyonlarca insanın geçimi sağlanmaktadır. OECD-FAO Agricultural Outlook 2023-2032 verilerine göre gelir ve nüfus arttıkça daha fazla süt ürünü üretiminin artması beklenmektedir. Bu güçlü talep büyümesinin kilit ülkelerinin Hindistan, Pakistan ve birçok Afrika ülkesinin olacağı tahmin edilmektedir. Buna bağlı olarak da dünya süt üretiminin 2023 yılında bir önceki yıla göre %1,56 oranında büyüyerek yaklaşık 911 milyon ton olması beklenmektedir. Dünyanın en büyük süt üreticisi olan Hindistan'da, üretimin 2023'de bir önceki yıla göre %3,0 artarak 199 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Hindistan'da üretim, işleme ve dağıtım alanlarında kooperatiflere bağlı küçük haneler yoluyla sağlanmaktadır. Hindistan'da 2023 yılında süt üretiminde beklenen büyümenin, sağılan inek ve manda sayısındaki artışın yanı sıra verim artışlarından da kaynaklanacağı tahmin edilmektedir. Dünya süt üretiminde ikinci en büyük süt üreticisi AB'dir. ABD ve Kanada'da 2023 yılı süt üretiminin artması beklenmekte bunun verim artışından kaynaklanacağı tahmin edilmektedir. AB'de 2023 yılında durgun nüfus artışı ve kişi başına düşen taze süt tüketiminin azalması nedeniyle süt üretiminin azda olsa düşerek (%0,1) 153 bin ton olacağı beklenmektedir. AB'de organik veya diğer konvansiyonel olmayan üretim sistemlerinden elde edilen süt miktarının giderek artması beklenmektedir. AB'de süt ineklerinin %10'undan fazlası Avusturya, Danimarka, Yunanistan, Letonya ve İsveç'te bulunan organik sistemler içerisindedir. Bu ülkelerin yanı sıra Almanya ve Fransa'da da organik süt üretiminde artış görülmektedir. Ancak organik süt veriminin

geleneksel üretim sistemlerine göre dörtte bir oranında daha düşük olması ve üretim maliyetlerinin geleneksele göre daha yüksek olması nedeniyle organik süt fiyatlarının yüksek olacağı tahmin edilmektedir. AB ülkelerinin çoğunda uygulamaya konulan çevre ve hayvan refahı politikaları, sürü büyüklüğünün azaltılmasına katkıda bulunmuş ve verimdeki artışın üzerinde durmuştur. Özellikle mera üretimi için nitrojen kullanımını sınırlayan ve çiftçilerin tarlalara gübre yaymasını yasaklayan Hollanda'da süt ineği sayısının azalması beklenmektedir. İspanya, Fransa, Almanya ve Polonya'daki küçük ve orta ölçekli işletmelerin kapanmasına neden olan daralan kar marjlarının 2023 sonuna doğru üretim üzerinde baskı oluşturmaya devam edeceği beklenmektedir. Yeni Zelanda'da süt üretiminin 2022'ye göre %2,0 azalışla 21,2 milyon ton olması beklenmektedir. 2023 yılında uygun hava koşulları ve iyileşen toprak neminin, Yeni Zelanda'nın önemli süt ürünleri bölgelerinde yazlık mera büyümesi için büyük ölçüde faydalı olacağı tahmin edilmektedir. Enflasyon, yüksek faiz oranları, düşük fiyatlar ve artan çiftlik girdi maliyetleri, karlılığın azalmasına, sürü boyutlarının küçülmesine ve ithal yem kullanımının azalmasına yol açması beklenmektedir. Özellikle Sahraaltı Afrika, Hindistan ve Pakistan gibi verimin düşük olduğu bölgelerde küresel olarak süt üreten işletmelerin sayısında büyüme öngörülmektedir. Asya ülkelerinden Pakistan'da süt üretiminin %3,6 oranında artarak 66,5 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Uluslararası süt ticareti işlenmiş süt ürünleri şeklinde yapılmaktadır. Çabuk bozulabilir olması ve yüksek su içeriği (%85'ten fazla) nedeniyle dünya süt

üretimini yalnızca %7,0'ının, uluslararası olarak ticareti yapılabilmektedir. Çin'in 2023 yılında da süt ürünlerinde en önemli ithalatçı olarak kalması beklenmektedir. Rusya, Meksika, Yakın Doğu ve Kuzey Afrika'daki ülkeler ve özellikle Suudi Arabistan'ın süt ürünlerinde önemli net ithalatçı olmaya devam edecekleri tahmin edilmektedir. Süt ürünlerinin çoğu işlenmemiş veya çok az işlenmiş taze süt ürünleri şeklinde tüketilmektedir. İşlenmiş (yani pastörize veya fermente edilmiş) ürünlerin dünya tüketimindeki payının önümüzdeki on yıl içinde artması beklenmektedir. Düşük ve orta gelirli ülkelerde taze süt ürünleri, kişi başına düşen ortalama süt ürünleri tüketiminin üçte ikisinden fazlasını oluştururken, yüksek gelirli ülkelerdeki tüketiciler daha fazla işlenmiş ürün tüketme eğilimindedir. Süt, toplandıktan kısa bir süre sonra işlenmesi gereken, oldukça çabuk bozulan bir ürün

Peynir

OECD-FAO Agricultural Outlook 2023-2032 verilerine göre 2023 yılında peynir üretiminin 2022 yılına göre %1,2 oranında artarak 25,7 milyon ton olması beklenmektedir. Süt üretimindeki düşüşe rağmen Avrupa Birliği peynir üretiminin %0,5 oranında artarak 10,8 milyon ton olması beklenmektedir. AB'de diğer süt ürünlerine göre peynirde daha yüksek fiyatların oluşması nedeniyle üreticilerin süt üretiminin büyük bir bölümünü peynir üretimine ayırması beklenmektedir. Peynire yönelik yurt içi perakende talebin artmasının yanı sıra konaklama ve turizm sektörlerindeki büyümenin sonucu olarak daha fazla peynir üretiminin desteklenmesi beklenmektedir. Diğer süt ürünlerinde de olduğu gibi 2023 yılında dünya peynir ticaretinde ihracatın %3,1, ithalatın ise (%1,5) artışla 3,6 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Özellikle ABD'de ticarete konu olan peynir çeşitlerine yönelik küresel talebin zayıflamasının

olmasına rağmen, sütün çoğu, fermente edilmiş ve pastörize edilmiş olanlar da dahil olmak üzere taze süt ürünleri şeklinde tüketilmektedir. Taze süt ürünlerinin küresel tüketimdeki payının, Hindistan ve Pakistan'daki gelir ve nüfus artışından kaynaklanan güçlü talep artışı nedeniyle önümüzdeki yıllarda da artması beklenmektedir. 2023 yılında dünya çapında kişi başına taze süt ürünleri tüketiminin yıllık %1,0 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Kişi başına süt tüketiminin (sütün katı maddeleri bakımından), gelirlerdeki ve bölgesel tercihlerdeki değişen büyümelere bağlı olarak değişiklik göstermesi beklenmektedir. Düşük ve orta gelirli ülkelerde üretimin büyük kısmı taze süt ürünleri şeklinde tüketilmektedir. Kişi başına taze süt ürünleri tüketiminin 2023 yılında Hindistan ve Pakistan'da yüksek, Çin'de ise düşük olması beklenmektedir.

yansıması olarak ihracatın yılın başında sabit kalması ancak 2023 yılı sonuna doğru artarak 463 bin ton olması beklenmektedir. Daralan süt tedariki ve yüksek fiyatlar, ticari peynirlerin rekabet gücünü olumsuz yönde etkileyebilirken, özel peynirlerin talebinin artmaya devam etmesi ve artan ihracatı desteklemesi beklenmektedir. AB'nin dünya ana peynir ihracatçısı olmaya devam etmesi ve onu ABD ve Yeni Zelanda'nın takip etmesi beklenmektedir. Doğu ve Güneydoğu Asya'daki büyük ihracat pazarlarına yapılan sevkiyatlar genel olarak düşük olmasına rağmen, Avustralya'nın bazı büyük pazarlarında (özellikle Çin) ekonomik koşulların ve sevkiyatların yılın ikinci yarısında ılımlı bir şekilde iyileşmesi ile Avustralya'nın peynir ihracatının 2023 yılında bir önceki yıla göre %26,8 artarak 192 bin tona çıkacağı tahmin edilmektedir. İngiltere, Japonya, Rusya, AB ve Suudi Arabistan'ın 2023 yılında ilk beş peynir

ithalatçısı olacağı öngörülmektedir. Bu ülkeler aynı zamanda peynir ihracatçısı ülkelerdir. Uluslararası ticaretle tüketicilerin peynir seçimini artırması beklenmektedir. Peynir, süt ürünleri açısından tüketilen en önemli işlenmiş süt ürünüdür. 2023 yılında da işlenmiş süt ürünlerinin, özellikle de peynirin toplam süt kuru maddesi tüketimindeki

payının, yerel tercihler, beslenme kısıtlamaları ve kentleşmeden kaynaklanan değişikliklerle birlikte, gelire yakından ilişkili olması beklenmektedir. En çok tüketilen ikinci süt ürünü olan peynir tüketiminin, özellikle Avrupa ve Kuzey Amerika'da artmaya devam edeceği tahmin edilmektedir.

Süt Tozu

SMP ve WMP'nin imalat sektöründe, özellikle şekerleme, bebek maması ve unlu mamullerde kullanımının artması beklenmektedir. WMP ve SMP dünya üretiminin %50'den fazlasının ticareti yapılmaktadır. SMP ve WMP daha uzun bir süre ve uzun mesafeler boyunca depolanabilme özellikleri sebebiyle ticaret amaçlı üretilmektedirler. OECD-FAO Agricultural Outlook 2022-2032 verilerine göre 2023 yılında SMP üretiminin bir önceki yıla göre %3,5 oranında artarak 4,6 milyon ton olması beklenmektedir. Dünya SMP ihracatının %5,3 artarak 2,7 milyon ton ithalatının ise bir önceki yıla göre %5,8 artarak 2,7 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. AB SMP üretiminin, 2023'de %1,7 artarak 1,4 milyon ton olacağı ve yine en büyük SMP üreticisi olarak kalması beklenmektedir. AB'de SMP fiyatlarının cazip hale gelmesi ve AB'nin küresel pazardaki rekabet gücünün desteklemesi ile özellikle Afrika, Orta Doğu ve Güneydoğu Asya'ya sevkiyatların artması beklenmektedir. SMP AB ihracatının 2023 yılında bir önceki yıla göre pazar payını %8,9 artırarak 730 bin tona çıkaracağı tahmin edilmektedir. SMP üretiminde ikinci sırada yer alan ABD'nin 2023 yılı SMP üretimini %9,9 artırması (1,2 milyon ton) beklenmektedir. Üretimde ikinci büyük ülke olmasına rağmen ABD ihracatta ilk sırada yer almaktadır. 2023 yılında da ihracatta %13,6'lık (924 bin ton) artışla ilk sıradaki konumunu koruması beklenmektedir.

Özellikle Güneydoğu Asya ülkelerinde gıda enflasyonu ve mevzuat sorunlarının süt ürünlerine olan talebi etkilemesi, bu ülkelerde SMP ihracat tahminlerinin düşmesine neden olmaktadır. 2023 yılında Filipinler (%10), Endonezya (%7,8) ve Malezya'da (%7,4) ihracatın düşmesi Vietnam ve Çin'de ise ihracat oranının hemen hemen aynı kalması beklenmektedir. Tahminler ABD'nin SMP ihracatında en büyük ihracat pazarı olan Meksika'ya ihracatını 2023 yılında da artıracığı yönündedir. SMP ithalatına bakıldığında geçmiş yıllarda olduğu gibi 2023 yılında da ithalatta ilk sırada Meksika'nın olması beklenmektedir. Meksika SMP ithalatının 2022 yılına göre %0,6 artması, bunu %0,1'lik artışla Çin'in takip etmesi beklenmektedir. Avustralya'nın SMP ihracatının, düşük üretim ve düşük başlangıç stoklarının birleşimi nedeniyle 2023 yılında bir önceki yıla göre hemen hemen aynı kalacağı tahmin edilmektedir. OECD-FAO Agricultural Outlook 2022-2023 verilerine göre 2023 yılında WMP üretiminin bir önceki yıla göre %2,0 oranında artarak 5,1 milyon ton olması beklenmektedir. Dünya WMP ithalatının bir önceki yıla göre %0,8 artarak 2023'de 2,7 milyon tona çıkacağı, WMP ihracatının ise bir önceki yıla göre %1,0 artarak 2023'de 2,7 milyon tona çıkacağı tahmin edilmektedir. Dünya WMP üretiminde ilk sırada yer alan Yeni Zelanda'da WMP üretiminin, 2023'te bir önceki yıla göre %1,2 artışla 1,5 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Peynir altı suyu, protein

konsantreleri ve SMP'nin daha yüksek getirisi, işletmelerin süt üretimini WMP'den uzaklaştırmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, WMP üretimi, süt eşdeğeri bazında fabrika kullanımını için işlenen tüm sütün yarısından fazlasını oluşturmakta olup, değer bazında en çok ihraç edilen süt ürünü olmaya devam etmektedir. Yeni Zelanda'nın WMP ihracat pazar payının %3,3 artarak 1,5 milyon tona ulaşması beklenmektedir. WMP üretiminde ikinci sırada yer alan Çin'in WMP

üretimine, yerli süt üretimindeki güçlü büyüme nedeniyle %7,7 oranında artarak 1,1 milyon tona yükselmesi beklenmektedir. Çin'de işletmeler genellikle "Taze Süt Alım Satım Sözleşmesi" uyarınca çiğ sütü satın alıp, depolamak üzere süt tozu haline getirmektedirler. Artan yurt içi WMP üretimi, devam eden yüksek ithalat fiyatlarıyla birleştiğinde, WMP ithalatının yıllık bazda önemli bir düşüşe (%2,6) neden olması beklenmektedir.

Tereyağı

OECD-FAO Agricultural Outlook 2022-2032 verilerine göre 2023 yılında 2022 yılına göre tereyağı üretiminin %1,3 oranında artarak yaklaşık 13 milyon ton, ithalatının %4,9 artışla 1,8 milyon ton, ihracatın ise %2,2 artarak 1,8 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Küresel anlamda yılsonuna kadar ihracatın artması beklenmesine karşın AB (%0,7), ABD (%19,6), Hindistan (%17,8), Avustralya (%16,0)'da düşüşler beklenmektedir. Tereyağı üretiminde ilk sırada yer alan Hindistan'ın üretimini bir önceki yıla göre %1,9 artırarak 5,1 milyon tona yükseltmesi beklenmektedir. Hindistan'ı ikinci sırada takip eden AB'de ise üretim artış hızının geçmiş yıllara göre stabil devam edeceği, Yeni Zelanda'da tereyağı üretiminin 2023 yılında 451 bin ton da sabit kalacağı tahmin edilmektedir. Bu durum Yeni Zelanda'da tereyağına ayrılan sütün SMP üretimine kaydırılmasının bir yansıması

şeklinde ifade edilebilir. Yeni Zelanda'nın 2023 yılında, uluslararası pazarda tereyağı ana kaynağı olmaya devam edeceği ve pazar payını %10 artıracığı tahmin edilmektedir. Çin'in tereyağı ithalatının, sürekli yüksek ithalat fiyatlarının fırınlar, gıda işleme sektörü ve perakende tüketicilerden gelen talep üzerinde baskı oluşturması nedeniyle geçen yıla göre %1,7 artış göstererek 130 bin tona ulaşması beklenmektedir. Tereyağının birim fiyatı 2015'ten bu yana SMP'ye göre oldukça yüksektir. Bu gelişme, uluslararası pazardaki diğer süt katı maddeleri ile karşılaştırıldığında süt yağına olan talebin daha güçlü olmasına bağlanmaktadır. Bu farkın önümüzdeki yıllarda da devam etmesi beklenmektedir. Dünya ortalama tereyağı fiyatının 2023 yılı sonuna kadar yaklaşık 4.800 €/tona kadar çıkması beklenmektedir.

3. TÜRKİYE'DE DURUM 2022

Süt sektörü olası talep artışlarını rahatlıkla karşılayabilecek güçtedir. Süt ürünlerine olan talep normal şartlar altında bayram dönemleri, yaz ayları gibi yılın belirli dönemlerinde artıp azalmaktadır. Türkiye'de 2022 yılında bir önceki yıla göre çiğ süt üretim miktarı hayvan varlığı ve verime paralel olarak %7,1 azalarak 21,6 milyon ton, içme sütü üretim miktarı

%1,7 azalarak 1,5 milyon ton, toplam peynir üretimi %5,3 azalarak 723 bin ton, süt tozu üretimi (yağlı süt tozu ve yağsız süt tozu toplamı) %5,9 oranında artarak 134 bin ton, yoğurt ve ayran toplam üretim miktarları ise %5,0 oranında artarak 1,94 milyon ton ve tereyağı %12,8 oranında artış göstererek 95,7 bin ton'dur.

3.1. Süt

Çiğ süt üretim miktarı, 2022 yılında hayvan varlığı ve verime paralel olarak düşüş göstermiştir. 2021 yılında 23,2 milyon ton olan çiğ süt üretimi, 2022 yılında %7,1 azalarak 21,6 milyon ton olmuştur. Çiğ süt üretiminin %92,3'ünü inek sütü, %7,5'ini koyun - keçi sütü ve %0,2'sini manda sütü oluşturmaktadır. Bir önceki yıla göre keçi sütü üretimi %8,9 azalarak 1,6 milyon ton, inek

sütü üretimi %6,8 azalarak 19,9 milyon ton ve manda sütü üretimi ise %31,5 azalarak 43,6 bin ton olmuştur. Süt üretiminin azalmasındaki temel nedenlerden biri sektördeki yüksek üretim maliyetleridir. Yem başta olmak üzere girdi maliyetlerinin yüksek olması sadece küçük işletmeleri değil büyük işletmeleri de etkilemiştir.

Tablo 12. Türkiye süt üretimi ve sağılan hayvan sayısı

	2019	2020	2021	2022	2023/a
Sağılan Sığır Sayısı (Adet)	6.580.753	6.886.944	6.769.866	6.309.515	6.435.705
Üretim (Ton)	20.782.374	21.749.342	21.370.116	19.912.135	20.409.939
Verim (Ton/Baş)	3,16	3,16	3,16	3,2	3,2
Sağılan Koyun-Keçi Sayısı (Adet)	25.308.071	20.398.305	21.313.625	19.397.937	19.436.733
Üretim (Ton)	2.098.664	1.690.682	1.766.547	1.607.768	1.768.545
Verim (Ton/Baş)	0,08	0,08	0,08	0,08	0,09
Sağılan Manda Sayısı (Adet)	79.333	63.784	63.656	43.598	41.897
Üretim (Ton)	79.341	63.767	63.643	43.589	41.912
Verim (Ton/Baş)	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Toplam Sağılan Hayvan Sayısı (Adet)	31.968.157	27.349.033	28.147.147	25.751.050	25.914.335
Toplam Süt Üretimi (Ton)	22.960.379	23.503.790	23.200.306	21.563.492	22.220.396

Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesaplamaları (Erişim: 11.08.2023) a/Tahmin (TEPGE Hesaplamaları) (2020, 2021 ve 2022 yılları sağılan hayvan sayısı bir önceki yılın artış oranına göre, verisi bulunmayan 2023 yılı sağılan hayvan sayısı ve üretim miktarı ise son yedi yıldaki ortalama artış oranına göre hesaplanmıştır.)

3.1.1. Sağılan Hayvan Sayısı

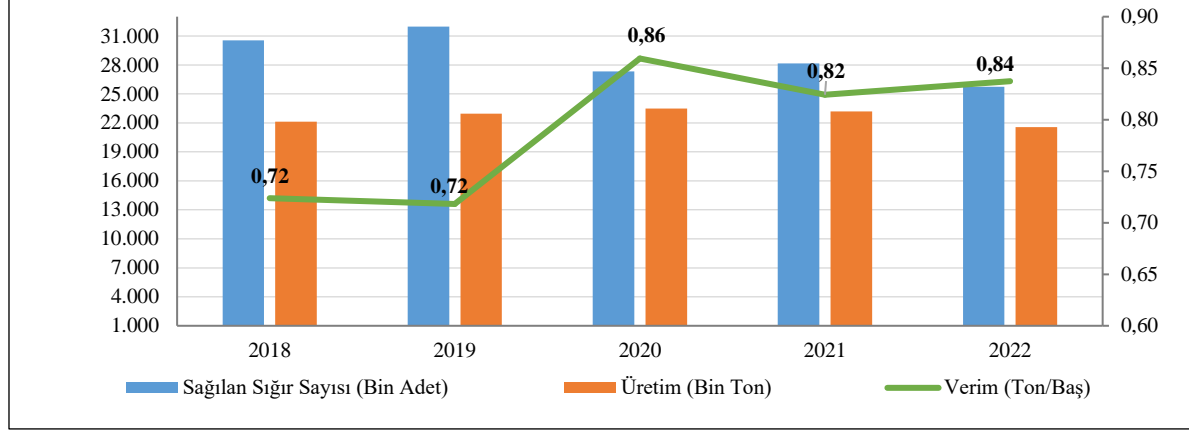
Türkiye'de sağılan hayvan varlığı 2019 yılında bir önceki yıla göre %4,6 artarak 31,9 milyon baş olmuştur. Sağılan sığır sayısı 2019 yılında bir önceki yıla göre %3,8 oranında artarak 6,6 milyon baş, sağılan koyun-keçi sayısı %4,8 oranında artarak 25,3 milyon baş,

sağılan manda sayısı ise %4,5 oranında artarak 79 bin baş olmuştur. TÜİK tarafından 2020-2022 yıllarına ait sağılan hayvan sayılarının açıklanmaması sebebiyle bu yıllara ait hayvan sayıları TEPGE tarafından yapılan projeksiyon sonucu tahmin edilmiştir. TÜİK

tarafından açıklanan çiğ süt üretim miktarları esas alınarak yapılan projeksiyonda 2021 yılı toplam sağılan hayvan sayısı 28,1 milyon baş,

2022 yılı toplam sağılan hayvan sayısı ise 25,8 milyon baş olarak tahmin edilmiştir.

Grafik 14. Türkiye sağılan hayvan sayısı, verim ve üretim miktarı

Kaynak: TÜİK (Erişim: 22.09.2023)

Çiğ süt fiyatını etkileyen en önemli faktör çiğ süt maliyetidir. Ulusal Süt Konseyi (USK) tarafından Türkiye çiğ süt ortalama maliyeti 2022 yılında 6,7 TL/lt, 2023 yılı 8 aylık ortalama maliyeti ise 9,1 TL/lt olarak hesaplanmıştır. Süt üretim maliyetlerini etkileyen en büyük unsur yem maliyetidir. Türkiyeyem-Bir verilerine göre 2022 yılında süt yemi fiyatı bir önceki yıla kıyasla yaklaşık 2 kat artarak 5,68 TL/kg'a yükselmiştir. 2023 yılında ise yem hammadde fiyatlarının artışıyla birlikte süt yemi fiyatı da artmış ve 2023 yılı 8 aylık ortalama fiyatı 7,07 TL/kg olmuştur (KDV hariç peşin satış fiyatlarıdır). Çiğ süt fiyatları, 27 Haziran 2021 tarih ve 31524 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Çiğ Sütün Sözleşmeli Usulde Alım Satımına İlişkin Yönetmelik" esasları gereğince belirli usullere göre belirlenmektedir. Mevzuat gereği taraflar çiğ süt fiyatını; pazarlık usulüne, çiğ sütün kalite içeriğine, pariteye ya da USK'nın Gıda ve

Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Komitesinin görüşünü alarak ilan ettiği tavsiye fiyata göre belirleyebilmektedirler (USK, 2020). 13 Temmuz 2023 tarihinde yapılan Yönetim Kurulu Toplantısında alınan karar gereği; 1 Ağustos 2023 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere %3,6 yağ ve %3,2 protein içeriğine sahip çiğ inek sütü tavsiye satış fiyatı üreticinin eline litre başına net geçecek şekilde (çiğ süt desteği hariç) 11,50 TL olarak belirlenmiştir. Soğutma, nakliye ve diğer cari giderler üretici tarafından karşılandığı takdirde bu giderler üreticiye ilave olarak ödenecektir. Baz alınan yağ ve protein oranlarındaki her bir dizyem (0,1'lik değişim) için ± 17 Kuruş fark uygulanacaktır. Bu sonuçlar doğrultusunda süt/yem girdi paritesi incelendiğinde 2021 yılında 1 kg süt ile alınabilecek süt yemi miktarı 1,18 kg iken, 2022 yılında azalarak 1,16 kg olmuştur (Tablo 13).

Tablo 13. Süt girdi pariteleri

	2019	2020	2021	2022
Çiğ Süt Tavsiye Fiyatı* (TL/lit)	2,00	2,30	3,27	6,60
Süt Yemi Fiyatı (TL/kg)	1,44	1,77	2,76	5,68
Besi Yemi Fiyatı (TL/kg)	1,33	1,64	2,55	5,23
1 kg süt ile alınabilecek girdi miktarı (kg)				
Süt/Süt Yemi	1,39	1,30	1,18	1,16
Süt/Besi Yemi	1,50	1,40	1,28	1,26

Kaynak: TÜRKİYEMBİR, Ulusal Süt Konseyi (Erişim: 07.08.2023) *Dönem ortalamaları alınmıştır

3.2. İçme Sütü

Toplanan inek sütü miktarı 2022 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %3 oranında azalarak 9,7 milyon ton olmuştur. Türkiye’de ticari süt işletmeleri tarafından toplanan inek sütünün büyük bir kısmı (%15,3) içme sütü olarak tüketime arz edilmektedir. TÜİK tarafından aylar bazında ve yıllık olarak toplam içme sütü üretim miktarları yayınlanmaktadır. Bu konudaki istatistiklere konu olan süt miktarı, yalnızca sanayide ısıtma işlem görmüş ambalajlı içme sütlerini kapsamakta, TÜİK tarafından yayınlanan “Entegre Süt İşletmeleri Tarafından Toplanan Süt Miktarı” haricinde üretilen süt, söz konusu miktara dahil edilmemektedir. TÜİK tarafından yayınlanan verilere göre Türkiye’de içme sütü üretim miktarı 2022

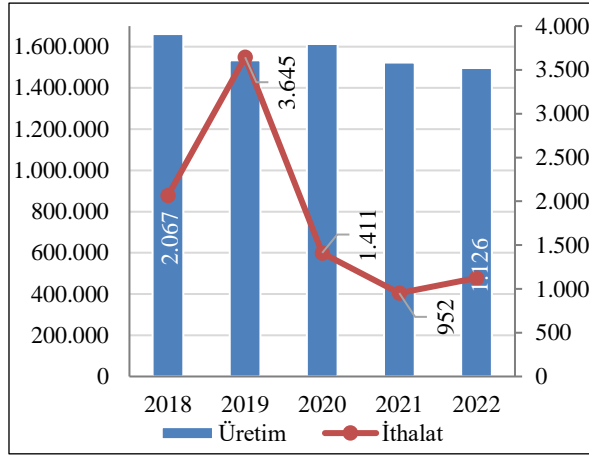
yılında bir önceki yıla kıyasla %1,7 azalarak 1,5 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Türkiye’de süt daha çok yoğurt, beyaz peynir ve ayran olarak tüketilirken; içme sütü tüketimi diğer ürünlere göre daha düşüktür. Türkiye’de içme sütü çoğunlukla tam yağlı süt olarak tüketilmektedir. Toplam arz 2022 yılında bir önceki yıla göre %1,73 oranında azalarak yaklaşık 1,50 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 14). Türkiye’de süt ihracatı (dış ticarete konu olan süt ve krema) 2022 yılında bir önceki yıla göre 2,5 kat artarak 46,9 bin ton olarak hesaplanmıştır. Türkiye’de 2022 yılı itibarıyla süt ihracatının %66,8’i Irak (%22,4), Libya (%11,1), KKTC (%12,3) ve Azerbaycan (%8,6)’a gerçekleştirilmiştir.

Tablo 14. Türkiye içme sütü arz ve kullanımı (Ton)

	2019	2020	2021	2022	2023/a
ARZ					
Üretim	1.534.665	1.613.198	1.523.175	1.496.559	1.485.532
İthalat	3.645	1.411	952	1.126	842
Toplam Arz	1.538.310	1.614.609	1.524.127	1.497.685	1.486.374
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	1.500.052	1.588.357	1.505.627	1.450.835	1.436.516
İhracat	38.258	26.252	18.500	46.850	61.269
Toplam Kullanım	1.538.310	1.614.609	1.524.127	1.497.685	1.486.374

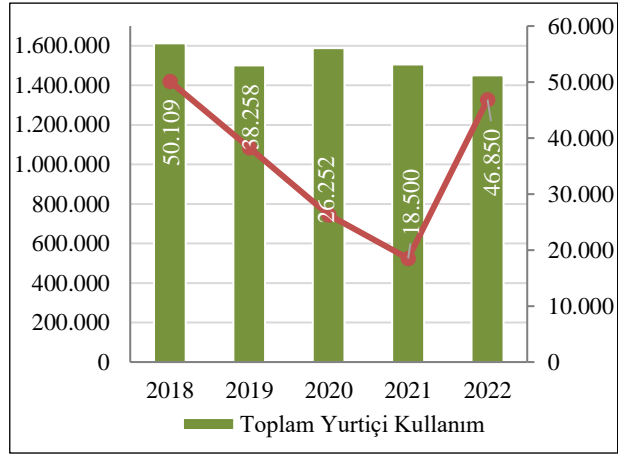
Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesaplamaları (Erişim: 22.09.2023) a/Tahmin (TEPGE Hesaplamaları)

Grafik 15. Türkiye toplam içme sütü arzı (Ton)

Kaynak: Tablo 14

Grafik 16. Türkiye toplam içme sütü kullanımı (Ton)

Kaynak: Tablo 14

3.3. Peynir

Büyük bir çoğunluğunu (%95) inek sütünden elde edilen peynirlerin oluşturduğu Türkiye toplam peynir üretimi 2022 yılında bir önceki yıla göre %5,3 azalarak yaklaşık 723 bin ton, toplam arz ise %5,2 azalış oranıyla yaklaşık 732 bin ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 15). Türkiye süt ve süt ürünleri dış ticaret verilerinde ürün özelinde rakamlar ele alındığında; diğer ürünlerde olduğu gibi peynir grubunda da en önemli ihracat pazarını Orta Doğu ülkeleri oluşturmaktadır. Türkiye'nin özellikle peynir pazarlarında ağırlıklı olarak Bahreyn, Danimarka, Mısır ve Fransa gibi ülkelerle rekabet ettiği söylenebilir. TÜİK dış ticaret verilerine göre; 2022 yılında bir önceki yıla göre peynir ihracatı %18,3 oranında pazar payını artırarak 48,6 bin ton olmuştur. Aynı yıl toplam peynir

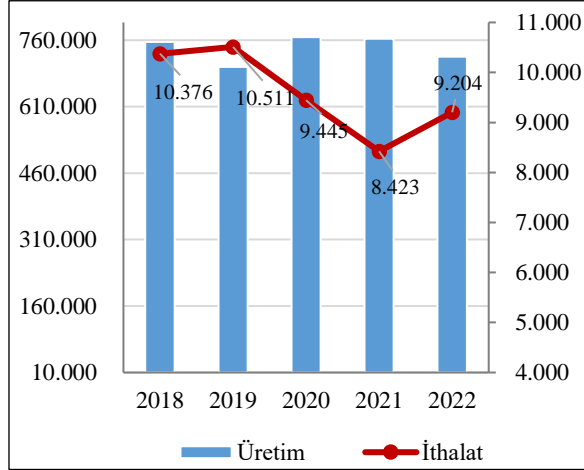
ihracatının %28,2'si Irak'a ve %13,1'i Birleşik Arap Emirlikleri'ne yapılmış olup, Türkiye'de ihracata konu olan toplam peynir miktarının yaklaşık %41,3'ü yalnızca bu iki ülkeye ihraç edilmektedir (Ek Tablo 20). Türkiye'de en yoğun olarak tüketilen süt ürünlerinden biri de peynirdir. Yıllar itibarıyla peynir üretimine paralel olarak tüketiminde de artış olan ve en yüksek pazar payına sahip peynir çeşidi beyaz peynirdir. USK entegre süt işletmeleri tarafından toplanan inek, koyun, keçi ve manda sütü haricindeki süt üretim miktarı ile peynir ithalat ve ihracatının da dahil edildiği bir hesaplama ile Türkiye'de 2021 yılı kişi başına düşen yıllık peynir tüketim miktarını 19,6 kg olarak hesaplamıştır (USK, 2021).

Tablo 15. Türkiye peynir arz ve kullanımı (Ton)

	2019	2020	2021	2022	2023/a
ARZ					
Üretim	699.603	766.947	763.506	722.739	716.171
İthalat	10.511	9.445	8.423	9.204	8.965
Toplam Arz	710.114	776.392	771.929	731.943	725.136
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	655.034	722.921	730.873	683.391	677.550
İhracat	55.080	53.471	41.056	48.552	47.586
Toplam Kullanım	710.114	776.392	771.929	731.943	725.136

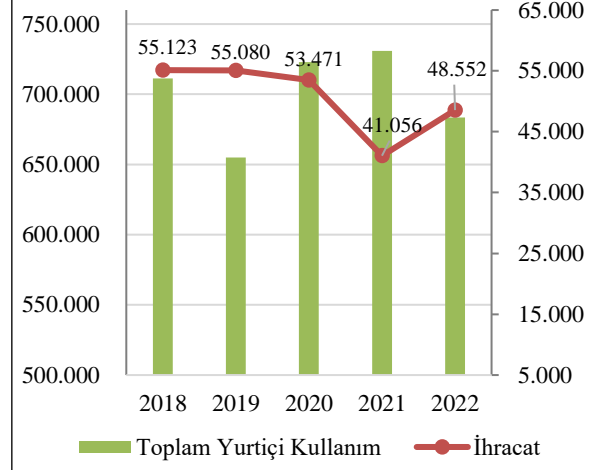
Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesaplamaları (Erişim: 22.09.2023) a/Tahmin (TEPGE Hesaplamaları)

Grafik 17. Türkiye toplam peynir arzı (Ton)

Kaynak: Tablo 15

Grafik 18. Türkiye toplam peynir kullanımı (Ton)

Kaynak: Tablo 15

3.4. Süt Tozu

Süt tozu; yağlı, yağı kısmen veya tamamen alınmış süttten, kremadan veya bu ürünlerin karışımından suyun uzaklaştırılması ile elde edilen ve son üründe nem içeriğinin ağırlıkça en fazla %5 oranında olduğu katı üründür (Tebliğ No: 2008/51) (Anonim 2018). Süt tozu; çikolata, bisküvi ve pasta yapımında, dondurma ve şekerleme imalatında, hazır çorbalar gibi kurutulmuş hazır ürünlerin yapımında, hayvan mamalarında ve kozmetik ürünler de dahil olmak üzere pek çok sektörde kullanılmaktadır (USK, 2021). TÜİK verilerine göre süt tozu üretimi (yağlı süt tozu ve yağsız süt tozu toplamı) 2022 yılında bir önceki yıla göre %5,9 oranında artarak 134 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Ticarete konu olan yağsız süt tozu üretimi aynı dönemde bir önceki yıla göre %3,9 oranında artarak 89,2 bin ton olurken, yağlı süt tozu üretimi bir önceki yıla göre %10,1 oranında artış yaşayarak 45,4 bin ton olmuştur. 21 Nisan

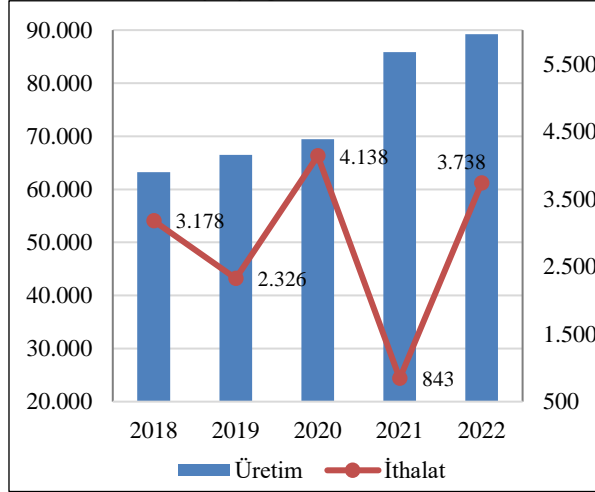
2022 tarih ve 31816 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Bazı Tarım Ürünlerinin İhracatına İlişkin Tebliğ (İhracat:2022/1)’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (İhracat: 2022/4)” gereğince; Bakanlık Makamı’nın 16.09.2022 tarih ve 10724253-325.11.02.02.6983464 sayılı Olur’u ile önümüzdeki dönemde çiğ süt üretiminde sürdürülebilirliğin ve arz güvenliğinin sağlanması, üretici fiyatlarında istikrarın korunması amacıyla, 0402 Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (GTIP) başlığı altında yer alan yağlı ve yağsız süttezu ihracatının 31.12.2022 tarihine kadar kısıtlanması uygun görülmüştür. Bu kapsamda 2022 yılında yağsız süt tozu ihracatı bir önceki yıla göre %25,6 azalarak 46,9 bin ton olarak gerçekleştirilmiştir. Süt tozu ihracatında en büyük ihracat pazarına sahip ülkeler sırasıyla Cezayir (%38,8), Mısır (%30,3), Suriye (%4,5) ve Singapur (%2,4)’dur (Ek Tablo 19).

Tablo 16. Türkiye yağsız süt tozu arz ve kullanımı (Ton)

	2019	2020	2021	2022	2023/a
ARZ					
Üretim	66.513	69.470	85.866	89.227	97.512
İthalat	2.326	4.138	843	3.738	6.681
Toplam Arz	68.839	73.608	86.709	92.965	101.237
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	26.518	52.241	23.709	46.115	34.660
İhracat	42.321	21.367	63.000	46.850	66.577
Toplam Kullanım	68.839	73.608	86.709	92.965	101.237

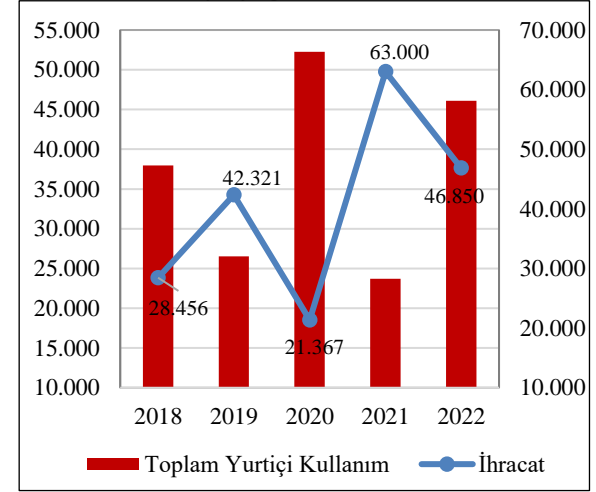
Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesaplamaları (Erişim: 22.09.2023) a/Tahmin (TEPGE Hesaplamaları)

Grafik 19. Türkiye yağsız süt tozu arzı (Ton) ..

Kaynak: Tablo 16 Kaynak:

Grafik 20. Türkiye yağsız süt tozu kullanımı (Ton)

Kaynak: Tablo 16

3.5. Yoğurt ve Ayran

Probiyotik bir ürün olan yoğurt; inek, koyun, keçi ve manda sütü veya karışımlarının pastörize edilmesi veya pastörize sütün, gerektiğinde süt tozu ilavesiyle homojenize edilip veya edilmeden *Lactobacillus bulgaricus* ve *Streptococcus thermophilus* bakterilerinin laktik asit fermentasyonu ile meydana gelen fermente bir süt ürünüdür (USK, 2021). Türkiye yoğurt ve ayran toplam üretim miktarları 2022 yılında bir önceki yıla

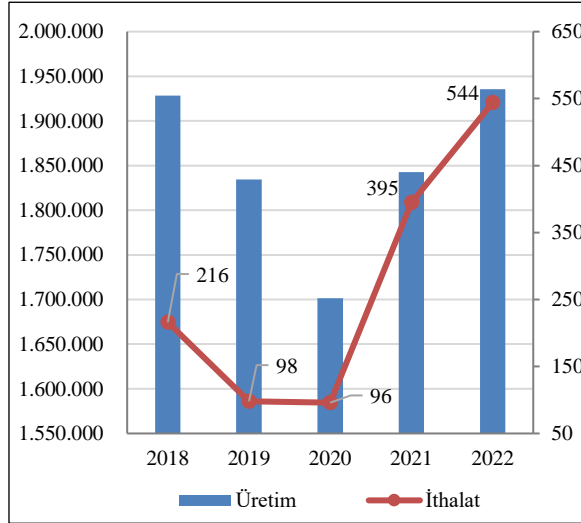
göre %5,0 oranında artarak 1,94 milyon tondur. Yoğurt ve ayran dış ticaretine bakıldığında, toplam ihracatta 2022 yılında bir önceki yıla göre %45 artışla ihracat miktarı 8,6 bin tona ulaşmıştır. Bu iki süt ürünüde en fazla ihracat yapılan ülkeler ise sırasıyla KKTC (%21,8), Gürcistan (%19,8), Libya (%11,0) ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) (%10,9) şeklindedir (Ek Tablo 21).

Tablo 17. Türkiye yoğurt ve ayran arz ve kullanımı (Ton)

	2019	2020	2021	2022	2023/a
ARZ					
Üretim	1.834.373	1.701.613	1.842.840	1.935.598	1.941.490
İthalat	98	96	395	544	942
Toplam Arz	1.834.471	1.701.709	1.843.235	1.936.142	1.942.432
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	1.827.657	1.695.760	1.837.291	1.927.520	1.933.425
İhracat	6.814	5.949	5.944	8.622	9.006
Toplam Kullanım	1.834.471	1.701.709	1.843.235	1.936.142	1.942.432

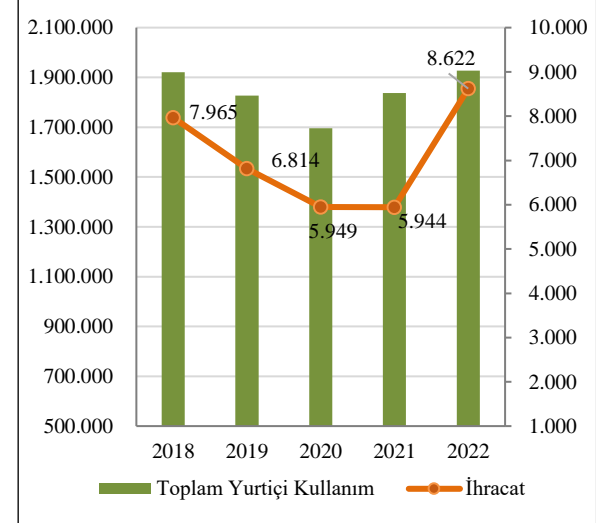
Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesaplamaları (Erişim: 22.09.2023) a/Tahmin (TEPGE Hesaplamaları)

Grafik 21. Türkiye yoğurt ve ayran arzı (Ton)

Kaynak: Tablo 17

Grafik 22. Türkiye yoğurt ve ayran kullanımı (Ton)

Kaynak: Tablo 17

3.6. Tereyağı

TÜİK verilerini kullanılarak hesaplanan 2022 yılı tereyağı üretimi, bir önceki yıla göre %12,8 artışla 95,7 bin tondur. Tarım ve Orman Bakanlığı, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğünce 27 Ocak 2022 tarih ve 31732 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Bazı Tarım Ürünlerinin İhracatına İlişkin Tebliğ (İhracat: 2022/1)" gereğince, ülkesel tereyağı arz güvenliğinin sağlanması, arz ve talep dengesinin korunması için Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (G.T.İ.P) 040510 başlığı altında yer alan tereyağı ihracatının 18.04.2022 tarihinden itibaren kısıtlanması uygun görülmüştür. Kısıtlama kararına göre, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), Azerbaycan-Özerk Nahçıvan Cumhuriyeti ve Filistin'e yapılacak ihracatlar ile Dahilde

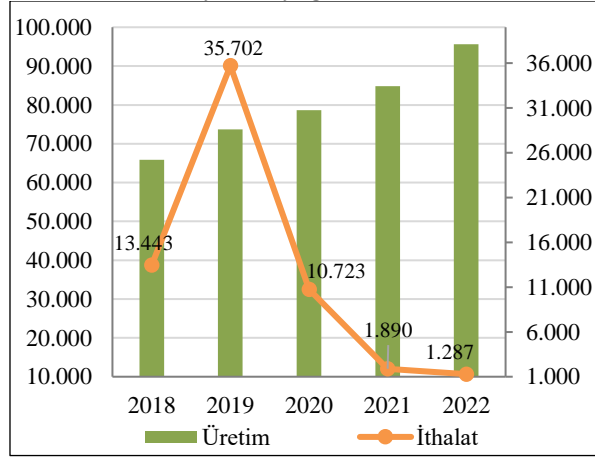
İşleme Rejimi (DİR) kapsamında ihrac edilecek tereyağı hariç tutulmuştur. 8 Mart 2023 tarihli Resmi Gazete'de yer alan Bazı Tarım Ürünlerinin İhracatına İlişkin Tebliğ'in Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Tebliğ ile bazı tarım ürünlerinin ihracatında dönemsel düzenlemeler yapılabilmesi için Tarım ve Orman Bakanlığı'na yetki veren tebliğ yürürlükten kaldırılmıştır. 2022 yılı tereyağı ithalatında 2021 yılına göre %31,9 oranında azalış yaşanarak 1.287 ton ithalat miktarı hesaplanmıştır (Tablo 18). 2022 yılı ihracatı ise bir önceki yıla göre 4 kat artarak yaklaşık 13 bin ton olarak gerçekleşmiştir. İhracatta önemli olan ülkeler sırasıyla Mısır (%22,6), Hollanda (%18,8) ve Fas (%16,4) olmuştur (Ek Tablo 17).

Tablo 18. Türkiye tereyağı arz ve kullanımı (Ton)

	2019	2020	2021	2022	2023/a
ARZ					
Üretim	73.656	78.610	84.825	95.655	105.040
İthalat	35.702	10.723	1.890	1.287	816
Toplam Arz	109.358	89.333	86.715	96.942	105.856
KULLANIM					
Toplam Yurtiçi Kullanım	82.068	87.135	83.475	84.298	87.080
İhracat	27.290	2.198	3.240	12.644	34.603
Toplam Kullanım	109.358	89.333	86.715	96.942	121.683

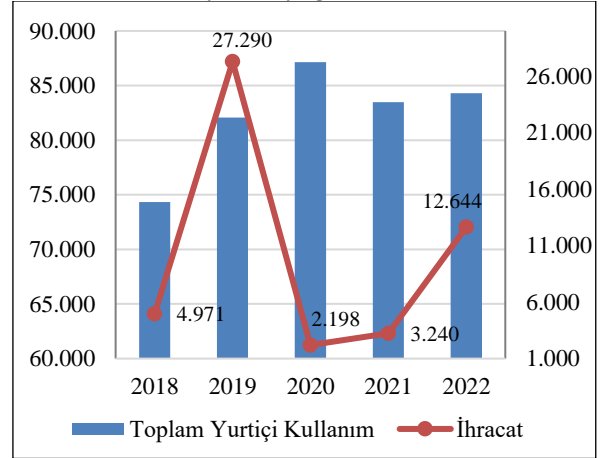
Kaynak: TÜİK, TEPGE Hesaplamaları (Erişim: 22.09.2023) a/Tahmin (TEPGE Hesaplamaları)

Grafik 23. Türkiye tereyağı arzı (Ton)

Kaynak: Tablo 23

Grafik 24. Türkiye tereyağı kullanımı (Ton)

Kaynak: Tablo 23

4. TÜRKİYE'DE TAHMİN 2023

2023 yılında ambalajlı süt ürünlerine olan talebin artması ve kayıt dışı süt satışına olan talebin azalması beklenmektedir. Türkiye’de süt ürünleri sanayi tesislerinin kapasite

kullanım oranı yaklaşık %70 olup, gelen talep doğrultusunda kapasite arttırma yoluna gidilebilir. Bu nedenle süt ürünleri açısından stok yapılmasına gerek kalmamaktadır.

İçme Sütü

2023 yılında toplam içme sütü üretiminin %0,7 oranında artarak 1,48 milyon ton,

ihracatın ise %30,8 oranında artarak 61 bin ton olması beklenmektedir.

Peynir

2023 yılında toplam peynir üretiminin %0,9 oranında azalarak 716 bin ton, ithalatın %2,6

azalarak 8,9 bin ton, ihracatın %2,0 azalış oranıyla 47,6 bin ton olması beklenmektedir.

Süt Tozu

2023 yılında süt tozu üretiminin %9,3 oranında artarak 97,5 bin ton, ihracatının %42,1 artarak 66,6 bin ton ve toplam yurtiçi

kullanımının %24,8 azalarak yaklaşık 34,7 bin ton olması beklenmektedir.

Yoğurt ve Ayran

2023 yılında yoğurt ve ayran üretiminin %0,3 artarak 1,9 milyon ton azalması, üretimdeki

artışa bağlı olarak ihracatın da %4,5 oranında artarak 9 bin ton olması beklenmektedir.

Tereyağı

2023 yılında tereyağı üretiminin %9,8 oranında artarak 105 bin ton, ihracatın bir önceki yıla göre yaklaşık üç kat artarak 34,6

bin ton ve yurtiçi kullanımının ise %3,3 oranında artarak 87 bin ton olması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

Anonim, 2018. Türk Gıda Kodeksine Göre Süt ve Süt Ürünleri Tanımları. <https://www.esk.gov.tr/tr/10882/Turk-Gida-Kodeksine-Gore-Sut-ve-Sut-Urunleri-Tanimlari>, Erişim: 18.08.2023

CLAL, 2023. Dairy products prices. <https://www.clal.it/en/index.php>, Erişim: 22.08.2023

FAO, 2023. Food Outlook- Biannual Report on Global Food Markets November 2021, Rome.

IDF, 2022. Bulletin of The International Dairy. ISSN 0250-5118,518/2022.

OECD, 2023. OECD-FAO Agricultural Outlook 2023-2032. Web Sitesi: <https://www.oecd-ilibrary.org>

TÜİK, 2023. Hayvancılık İstatistikleri, Süt ve Süt Ürünleri Verileri. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1002, Erişim: 22.09.2023

TÜRKİYEMBİR, 2023. Yem İstatistikleri. <http://www.yem.org.tr>, Erişim: 20.09.2023

USDA, 2023. Milk and Milk Product Statistics.

<https://apps.fas.usda.gov/psdonline/app/index.html#/app/advQuery>, Erişim: 05.09.2023

USK, 2022. 2021 Süt Raporu, Dünya ve Türkiye’de Süt Sektörü İstatistikleri. Ulusal Süt Konseyi, Ankara.

EK TABLOLAR

Ek Tablo 1. Ülkelere Göre Süt Üretimi: 2018-2022 (Bin Ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Hindistan	187.977	187.631	183.955	189.313	193.525
AB-28	150.866	152.160	153.820	153.533	152.763
ABD	98.687	99.083	101.251	102.648	102.875
Pakistan	54.994	58.851	60.770	62.650	64.180
Çin	34.829	36.096	38.485	40.913	43.403
Brezilya	35.002	36.036	36.579	36.828	37.080
Rusya	30.612	31.360	32.226	32.339	33.034
Türkiye	22.121	22.960	23.504	21.563	22.220
Yeni Zelanda	21.371	21.845	21.692	22.582	21.678
İngiltere	14.874	15.075	15.089	15.081	15.132
Meksika	12.378	12.656	12.943	13.240	13.461
Kanada	10.473	10.529	10.751	10.950	11.031
Arjantin	10.527	10.343	10.765	10.873	10.981
İran	7.529	7.531	8.364	8.528	8.573
Avusturya	9.066	9.069	9.133	8.819	8.467
Japonya	7.289	7.314	7.438	7.591	7.737
Ukrayna	10.064	9.663	9.264	8.696	7.023
Kolombiya	7.362	6.825	7.071	6.643	6.762
Kazakistan	5.678	5.856	6.042	6.231	6.427
Mısır	5.197	5.251	5.090	5.140	5.174
Etiyopya	3.671	4.196	5.059	5.049	4.957
İsviçre	3.913	3.792	3.781	3.811	3.793
G. Afrika	3.753	3.873	3.822	3.794	3.744
Suudi Arabistan	2.360	2.682	2.911	3.140	3.134
Peru	2.088	2.142	2.158	2.197	2.203
Şili	2.037	2.037	2.037	2.037	2.037
Kore	2.035	2.018	2.006	1.958	1.939
İsrail	1.635	1.584	1.606	1.583	1.589
Endonezya	1.549	1.560	1.575	1.579	1.584
Norveç	1.555	1.558	1.565	1.551	1.535
Tayland	1.200	1.200	1.200	1.228	1.246
Vietnam	964	1.013	1.076	1.149	1.198
Paraguay	474	480	541	560	568
Nijerya	514	521	525	530	532
Malezya	46	48	51	52	54
Diğer	92.479	93.688	93.641	96.055	95.376
DÜNYA	857.169	868.526	877.786	890.434	897.015

Kaynak: OECD, 2023

Ek Tablo 2. Dünya İçme Sütü Üretimi 2018-2022 (Bin Ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Hindistan	129.159	128.314	122.147	125.548	127.799
Pakistan	41.848	45.428	46.906	48.358	49.539
AB-28	39.539	39.309	40.003	41.591	40.641
Çin	26.201	26.861	29.611	31.840	33.974
Brezilya	22.736	23.631	24.327	24.607	25.308
Rusya	21.627	21.925	22.097	22.928	23.292
ABD	22.850	22.618	22.431	22.272	22.136
İngiltere	11.296	10.494	9.392	8.176	8.160
Kolombiya	6.222	5.681	5.867	5.511	5.610
Ukrayna	7.324	7.297	6.930	6.913	5.596
Kazakistan	4.992	5.065	5.226	5.390	5.560
Japonya	4.683	4.658	4.587	4.567	4.776
Etiyopya	3.337	3.847	4.657	4.647	4.562
Meksika	3.496	3.472	3.479	3.459	3.444
Avustralya	2.913	2.921	2.910	3.349	3.169
G. Afrika	2.713	3.173	3.130	3.107	3.066
Kanada	2.825	2.783	2.830	2.717	2.659
İran	1.901	2.098	2.379	2.421	2.429
Suudi Arabistan	1.604	1.790	1.958	2.124	2.119
Peru	1.817	1.855	1.870	1.906	1.911
Arjantin	1.642	1.464	1.606	1.618	1.629
Türkiye	1.661	1.535	1.613	1.523	1.498
Mısır	1.132	956	1.317	1.330	1.339
Vietnam	964	1.013	1.076	1.149	1.198
Tayland	1.122	1.124	1.124	1.152	1.170
Endonezya	1.044	1.054	1.049	986	966
İsviçre	917	900	923	902	898
Y. Zelanda	547	561	571	577	581
Paraguay	465	471	526	541	553
İsrail	548	531	541	531	534
Kore	163	324	448	442	450
Norveç	507	480	477	459	442
Nijerya	215	217	219	222	223
Şili	305	260	216	170	123
Malezya	46	48	51	52	54
Diğer	79.190	80.335	80.004	80.030	80.001
DÜNYA	449.551	454.493	454.498	463.115	467.409

Kaynak: OECD, 2023

Ek Tablo 3. Dünya Peynir Üretimi 2018-2022 (Bin Ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
AB-28	10.267	10.439	10.613	10.747	10.695
ABD	5.914	5.959	6.012	6.174	6.352
Brezilya	760	770	790	790	745
Türkiye	756	700	767	764	721
Rusya	473	524	566	541	560
Mısır	607	535	518	523	526
İngiltere	472	472	490	503	506
Kanada	499	492	499	499	490
Arjantin	444	435	443	451	459
Avustralya	381	389	384	426	420
Y. Zelanda	367	370	360	400	369
Meksika	311	319	322	325	326
İran	305	273	300	306	308
İsviçre	190	194	202	205	206
Çin	186	194	190	192	192
Japonya	157	156	163	168	166
İsrail	149	144	146	144	145
Suudi Arabistan	101	119	129	139	139
Şili	94	97	100	103	106
Norveç	78	81	82	82	82
Ukrayna	155	131	131	100	80
Kolombiya	62	62	65	61	63
G. Afrika	97	55	54	54	53
Kore	57	57	45	44	43
Kazakistan	28	32	33	34	35
Peru	25	27	27	27	27
Nijerya	9	9	9	9	9
Hindistan	6	5	7	6	6
Etiyopya	5	5	5	5	5
Diğer	1.353	1.494	1.480	1.518	1.567
Dünya	24.310	24.541	24.934	25.342	25.405

Kaynak: OECD, 2023

Ek Tablo 4. Dünya Yağsız Süt Tozu Üretimi 2018-2022 (Bin Ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
AB-28	1.465	1.473	1.494	1.428	1.399
ABD	1.050	1.107	1.227	1.236	1.136
Y. Zelanda	438	407	414	367	367
Hindistan	280	281	292	301	311
Brezilya	155	158	161	164	157
Japonya	120	125	140	155	153
Avustralya	177	160	154	150	148
Rusya	72	87	92	88	91
Kanada	90	97	90	85	84
İran	15	13	20	43	74
İngiltere	55	61	57	54	55
Ukrayna	97	83	83	64	51
Meksika	43	44	45	45	45
Arjantin	41	42	39	39	40
Çin	20	15	20	22	24
İsviçre	26	24	21	22	22
Norveç	18	19	19	19	19
Şili	14	16	16	16	16
Kore	11	13	13	13	15
İsrail	6	5	5	5	5
G. Afrika	8	3	3	3	3
Diğer	194	219	219	245	222
Dünya	4.392	4.453	4.623	4.565	4.437

Kaynak: OECD, 2023

Ek Tablo 5. Dünya Yağlı Süt Tozu Üretimi 2018-2022 (Bin Ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Y. Zelanda	1.325	1.509	1.500	1.650	1.509
Çin	965	1.052	992	1.010	1.050
AB-28	698	710	728	637	585
Brezilya	585	598	576	576	583
Meksika	219	226	228	230	231
Arjantin	192	185	185	187	188
Şili	95	98	101	104	107
Endonezya	81	82	85	96	100
ABD	65	54	60	63	64
Rusya	56	63	59	56	58
Kolombiya	44	44	46	43	44
Avustralya	48	44	52	42	40
İngiltere	36	41	33	33	33
Japonya	38	37	37	35	32
Kazakistan	23	26	27	28	29
İsviçre	14	15	12	15	15
Diğer	331	318	318	329	324
DÜNYA	4.815	5.102	5.040	5.134	4.992

Kaynak: OECD, 2023

Ek Tablo 6. Dünya Tereyağı Üretimi 2018-2022 (Bin Ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Hindistan	4.224	4.392	4.567	4.704	4.899
AB-28	2.252	2.284	2.319	2.377	2.393
ABD	838	893	904	961	949
Pakistan	799	825	853	875	862
Y. Zelanda	504	479	495	463	467
Rusya	313	290	292	293	293
Meksika	204	198	199	203	209
İngiltere	161	153	188	186	150
İran	145	144	143	143	133
Kanada	109	116	112	118	122
Çin	99	108	110	108	109
Brezilya	101	103	105	105	105
Türkiye	66	74	79	85	96
Mısır	118	98	98	99	95
Ukrayna	110	100	90	88	87
Avustralya	100	93	73	65	77
Japonya	60	60	65	73	66
İsviçre	43	44	43	43	42
Arjantin	27	29	29	31	31
Şili	23	23	23	24	24
G. Afrika	21	22	22	22	22
Kazakistan	20	21	21	21	22
Kolombiya	21	18	17	17	17
Norveç	14	14	14	14	14
Etiyopya	17	14	14	14	13
Nijerya	12	12	12	12	12
Diğer	754	725	732	739	743
DÜNYA	11.155	11.332	11.619	11.883	12.052

Kaynak: OECD, 2023

Ek Tablo 7. Dünya Tereyağı İhracatı 2018-2022 (Bin Ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Y. Zelanda	455	470	440	419	397
AB-28	228	283	303	254	262
ABD	26	19	21	45	63
İngiltere	62	69	61	52	59
Hindistan	30	44	17	22	50
Arjantin	8	11	5	23	20
Avustralya	21	21	11	24	19
Suudi Arabistan	6	7	8	12	14
Ukrayna	30	18	11	11	10
Malezya	8	6	4	3	4
Rusya	3	3	5	4	4
G. Afrika	3	3	3	3	3
Diğer	7	11	8	12	13
DÜNYA	1.029	1.125	1.034	1.016	1.056

Kaynak: OECD, 2023

Ek Tablo 8. Dünya Peynir İhracatı 2018-2022 (Bin Ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
AB-28	1.275	1.279	1.327	1.370	1.411
ABD	340	348	357	353	356
Y. Zelanda	352	330	333	327	327
İngiltere	172	190	187	185	183
Avustralya	167	171	166	159	168
İran	68	78	81	83	80
Suudi Arabistan	64	61	81	78	74
İsviçre	67	68	71	71	71
Arjantin	44	61	63	63	64
Rusya	61	55	62	52	52
Türkiye	55	27	2	3	13
Meksika	25	24	27	27	25
Mısır	12	11	11	11	11
G. Afrika	10	10	11	11	10
Hindistan	13	10	11	10	10
Kanada	9	7	9	9	9
Şili	7	8	7	8	8
Norveç	9	8	7	6	6
Ukrayna	4	4	3	3	4
Brezilya	2	2	3	3	2
Kazakistan	3	3	2	2	2
Diğer	440	649	628	669	635
DÜNYA	3.199	3.404	3.449	3.503	3.521

Kaynak: OECD, 2023

Ek Tablo 9. Dünya Yağsız Süt Tozu (SMP) İhracatı 2018-2022 (Bin Ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
İngiltere	712	701	810	879	813
AB-28	826	945	831	788	670
Y. Zelanda	431	401	407	361	362
Avustralya	151	108	124	149	133
İran	18	1	24	47	79
İngiltere	75	97	75	53	56
Hindistan	43	8	5	45	49
Meksika	117	17	20	15	32
Kanada	40	47	40	18	30
Arjantin	23	20	21	25	25
Ukrayna	23	20	16	13	15
İsviçre	12	12	9	11	11
G. Afrika	9	6	8	10	10
Suudi Arabistan	9	5	10	9	9
Norveç	1	4	1	2	6
Tayland	12	10	5	6	5
Çin	1	1	0	2	3
Diğer	222	257	224	273	251
DÜNYA	2.727	2.659	2.630	2.708	2.558

Kaynak: OECD, 2023

Ek Tablo 10. Dünya Yağlı Süt Tozu (WMP) İhracatı 2018-2022 (Bin Ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Y. Zelanda	1.320	1.503	1.494	1.643	1.454
AB-28	346	315	345	298	253
Arjantin	118	110	149	145	145
ABD	27	20	38	46	48
Avustralya	37	31	40	41	40
İngiltere	51	52	47	26	26
Rusya	1	19	18	22	21
Malezya	40	50	39	27	21
Meksika	7	20	16	18	18
Suudi Arabistan	20	11	7	11	16
Vietnam	19	17	16	13	12
Şili	4	4	2	2	10
Filipinler	5	7	9	7	7
Paraguay	3	6	8	7	7
G. Afrika	5	7	6	6	6
İran	1	1	4	5	6
Brezilya	1	0	1	6	6
Çin	2	1	1	2	4
Diğer	539	538	530	507	480
DÜNYA	2.548	2.713	2.769	2.830	2.579

Kaynak: OECD, 2023

Ek Tablo 11. Dünya Tereyağı İthalatı 2018-2022 (Bin Ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Çin	113	86	116	131	128
Rusya	91	120	133	126	115
İngiltere	84	79	79	57	65
Suudi Arabistan	51	42	55	50	55
ABD	36	38	38	46	49
AB-28	44	48	34	33	35
Avustralya	40	38	42	37	35
Filipinler	33	37	31	34	31
Kore	11	14	15	24	29
Endonezya	24	25	18	20	29
Mısır	35	26	32	24	28
Kanada	18	20	18	23	27
Meksika	27	48	35	21	27
Malezya	20	19	20	21	22
Tayland	13	13	12	13	15
Vietnam	15	17	14	15	13
Japonya	16	25	18	12	10
Kazakistan	6	5	7	5	8
İsrail	2	5	11	7	7
Peru	10	6	10	6	7
İsviçre	0	0	6	4	6
Şili	8	6	4	7	6
G. Afrika	9	4	7	4	5
Diğer	271	319	250	252	278
DÜNYA	976	1.042	1.005	973	1.029

Kaynak: OECD, 2023

Ek Tablo 12. Dünya Peynir İthalatı 2018-2022 (Bin Ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
İngiltere	523	538	499	409	478
Rusya	250	279	313	326	329
Japonya	286	303	292	288	282
Suudi Arabistan	172	175	181	192	218
AB-28	197	212	223	196	200
Kore	124	131	148	157	153
Meksika	123	121	114	131	151
ABD	138	140	128	145	148
Çin	108	115	129	176	146
Avustralya	94	98	96	97	98
İsviçre	62	64	72	76	76
Kanada	39	35	39	49	57
Şili	52	44	56	74	55
Filipinler	38	40	41	49	47
Malezya	26	27	35	36	40
Ukrayna	14	24	47	55	39
Endonezya	30	30	27	30	35
Kazakistan	22	25	33	33	34
Brezilya	29	28	31	32	31
Tayland	17	17	17	18	20
Norveç	15	16	18	20	19
Mısır	24	27	23	23	18
İsrail	11	14	14	16	14
Y. Zelanda	11	11	12	13	13
Vietnam	8	10	10	9	10
Peru	7	8	8	10	10
Diğer	771	786	791	842	853
DÜNYA	3.192	3.318	3.397	3.501	3.575

Kaynak: OECD, 2023

Ek Tablo 13. Dünya Yağlı Süt Tozu (WMP)İthalatı 2018-2022 (Bin Ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Çin	521	671	644	849	700
Suudi Arabistan	111	131	155	108	111
Endonezya	59	54	51	63	76
Tayland	60	59	58	64	70
Brezilya	68	61	89	52	58
Nijerya	70	51	56	69	45
Malezya	60	62	49	43	42
Avustralya	28	37	43	37	37
Vietnam	48	38	43	40	37
Mısır	28	27	13	45	34
Meksika	42	41	33	31	29
Peru	25	22	23	32	28
Kolombiya	11	16	22	16	23
Rusya	25	44	30	27	20
Filipinler	23	32	29	19	13
İngiltere	23	22	21	12	12
Diğer	1.566	1.448	1.486	1.318	1.251
DÜNYA	2.769	2.817	2.846	2.824	2.586

Kaynak: OECD, 2023

Ek Tablo 14. Dünya Yağsız Süt Tozu (SMP) İthalatı 2018-2022 (Bin Ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Meksika	368	364	312	344	355
Çin	280	344	336	426	330
Filipinler	159	177	180	168	218
Endonezya	162	188	197	199	210
Malezya	129	126	117	124	131
Vietnam	87	113	100	118	90
Mısır	76	76	72	70	68
Tayland	67	68	63	65	67
Rusya	95	89	61	59	59
Nijerya	30	57	122	68	54
Kolombiya	17	26	33	29	32
AB-28	46	56	36	32	30
İngiltere	33	27	24	23	24
Kazakistan	24	20	27	20	23
Japonya	50	45	33	22	21
Brezilya	29	20	21	24	20
Peru	28	22	22	26	18
Suudi Arabistan	49	16	15	16	18
Kore	25	24	17	15	15
Pakistan	38	41	20	19	13
Diğer	769	730	776	756	746
DÜNYA	2.561	2.629	2.584	2.621	2.545

Kaynak: OECD, 2023

Ek Tablo 15. Türkiye Cins ve Irklara Göre Sağılan Hayvan Sayısı: 2010-2019 (Bin Baş)

	Büyükbaş				Küçükbaş			
	Sığır		Manda		Keçi		Koyun	
	(Kültür)	(Melez)	(Yerli)	-	(Kıl)	(Tiftik)	(Yerli)	(Merinos)
2010	1.626	1.787	948	35	2.516	66	10.070	514
2011	1.868	1.963	930	40	2.968	65	10.998	563
2012	2.211	2.263	957	47	3.440	63	12.375	694
2013	2.314	2.396	897	52	3.878	65	13.491	796
2014	2.428	2.429	753	55	4.323	78	13.586	938
2015	2.501	2.314	721	63	4.484	95	14.349	1.014
2016	2.542	2.236	654	63	4.466	89	14.161	989
2017	2.941	2.427	601	69	4.878	86	16.330	1.173
2018	3.186	2.555	597	76	5.235	92	17.498	1.322
2019	3.249	2.745	587	79	5.378	93	18.349	1.488

Kaynak: TÜİK, 2023

Ek Tablo 16. Türkiye Cins ve Irklara Göre Süt Üretimi: 2010-2022 (Bin Ton)

	Büyükbaş		Küçükbaş	
	Sığır	Manda	Keçi	Koyun
2010	12.419	35	272	817
2011	13.803	40	320	893
2012	15.978	47	369	1.007
2013	16.655	52	415	1.101
2014	16.999	55	464	1.113
2015	16.934	63	481	1.177
2016	16.786	63	479	1.160
2017	18.763	69	523	1.345
2018	20.037	76	561	1.446
2019	20.783	79	577	1.521
2020	21.749	64	590	1.101
2021	21.370	64	623	1.144
2022	19.912	44	540	1.067

Kaynak: TÜİK, 2023

Ek Tablo 17. Türkiye Tereyağı İhracatı: 2018-2022 (KG)

	2018	2019	2020	2021	2022
Mısır	18	135	1.210.003	1.672.124	2.852.965
Hollanda	7.205	18.513	7.991	10.279	2.383.173
Fas	-	-	-	25.004	2.077.257
Rusya	17.508	9.641	4.159	532.876	755.288
İsrail	-	-	2	8.347	712.981
Azerbaycan	5.114	5.992	15.687	195.637	570.228
Sırbistan	-	-	-	167	550.950
BAE	123.449	61.403	35.284	141.398	414.677
Tunus	-	-	-	29	250.010
Umman	-	76.988	33.040	1.643	228.040
KKTC	181.708	172.350	107.717	129.281	167.392
Lübnan	48	204	1.100	23.195	159.611
Gürcistan	85.889	29.162	12.241	10.037	155.660
Ürdün	60	2.520	75.000	25.018	144.214
Bosna-Hersek	2.875	1.000	-	73.541	132.809
Katar	583	84.142	108.772	43.150	122.102
Çin	1.593	225	2.735	7.000	106.197
Danimarka	6.081	3.133	2.029	614	100.865
Kotdivuar	-	909	504	10	100.372
Bahreyn	274	1.129	3.804	4.128	91.501
Kuveyt	11.280	32.996	10.628	6.403	78.560
Hong Kong	1.140	1.152	2.721	5.685	57.169
Arnavutluk	1.142	415	-	23.750	52.266
Almanya	50.547	69.294	27.532	30.991	47.878
ABD	23.060	20.352	29.658	34.542	38.064
Irak	80.516	76.302	34.444	65.681	33.772
Kosova	628	876	405	76	27.963
Libya	62	7.619	8.033	2.356	26.964
Senegal	3.989	-	1.060	150	25.000
Singapur	5.028	4.247	6.489	5.172	14.494
Vietnam	700	125	5	2	14.042
İtalya	20.920	25.535	9.392	10.329	12.558
Kanada	1.923	6.667	3.525	7.728	12.372
Belçika	3.644	15.282	7.695	8.450	12.302
Cezayir	250	10	2.640	8.415	10.905
İspanya	14.182	12.018	7.375	9.356	10.892
Japonya	700	125	2.770	7.924	10.816
Tayvan	250	125	2.604	6.950	9.970
Kırgızistan	36	140	925	5.250	8.875
Birleşik Krallık	12.971	19.756	13.336	6.363	7.678
Güney Kore	346	125	2.729	7.174	6.870
Özbekistan	1.114	146.083	650	948	6.243
Kuzey Makedonya	21.005	1.745	1.246	22.280	5.316
Marşal Adaları	2.455	1.487	4.080	5.033	4.723
Liberya	1.171	1.998	6.339	5.801	4.369
Bulgaristan	1.934	2.042	97	93	3.589
Fransa	19.897	29.703	9.148	797	3.049
Avusturya	18.543	16.866	3.120	503	2.822
Panama	1.801	1.599	3.477	3.993	2.577
Malta	4.789	2.701	5.447	3.793	2.313
Somali	3.907	1.559	5.002	6.291	2.064
İsviçre	8.139	2.769	830	21	1.080
Yunanistan	8.383	6.346	1.319	673	1.041
Bahamalar	715	1.420	1.525	1.219	962
Türkmenistan	5.048	2.724	816	1.152	774
Diğer	4.206.691	26.310.127	360.877	30.924	6.948
Genel Toplam	4.971.311	27.289.776	2.198.007	3.239.746	12.643.572

Kaynak: TÜİK, 2023

Ek Tablo 18. Türkiye Süt Kreması İhracatı: 2018-2022 (KG)

	2018	2019	2020	2021	2022
Cezayir	1.400	-	416	350	18.191.024
Mısır	7.076	16.302	22.207	48.198	14.196.747
Bangladeş	-	-	2.038	290	2.692.256
Suriye	585.362	576.820	453.466	999.330	2.104.151
Singapur	289.945	223.295	80.366	57.912	1.103.122
Yemen	-	7.723	7.639	2.018	750.085
Ruanda	-	-	-	27	734.000
Katar	8.860.469	1.645.556	421.968	316.855	691.205
BAE	22.466	68.525	592.231	224.253	684.656
Nijerya	1.965	2.323	-	208	597.282
Malezya	5.530	24.780	12	4	425.086
Lübnan	1.025	38	39.364	13.866	415.114
Çin	10.805	1.170	911	183	400.482
Pakistan	90.510	720	880	42	388.503
Ürdün	43.451	112.674	159.907	7.510	362.279
Nijerya	-	3.600	17	8.641	350.489
Umman	3.151	3.152	8.716	32.880	323.551
İsrail	234.831	187.655	75.772	92.556	301.668
Fas	-	-	-	334	300.007
Hollanda	22.931	58.972	20.733	10.517	251.824
Vietnam	4.414	930	5.466	73.572	200.025
Filipinler	1.951	803	1.542	1.063	188.184
Irak	8.974.786	8.760.162	9.676.069	6.583.861	171.902
Kotdivuar	-	-	79.705	50.363	117.589
Tanzanya	-	-	122	170	115.025
Myanmar	-	-	-	-	100.000
Libya	24.786.527	19.913.642	8.579.744	3.746.284	94.922
Gana	-	-	16.486	10.054	75.000
Sırbistan	-	-	-	-	60.000
KKTC	1.772.125	2.243.971	2.178.166	1.875.857	53.305
Bahreyn	5.160	4.660	3.752	3.707	52.982
Diğer	4.382.910	4.400.780	3.824.054	4.338.838	357.898
Genel Toplam	50.108.790	38.258.253	26.251.749	18.499.743	46.850.363

Kaynak: TÜİK, 2023

Ek Tablo 19. Türkiye Süt Tozu İhracatı: 2018-2022 (KG)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Cezayir	575.000	3.125.000	3.100.025	19.141.005	18.191.024
Mısır	886.710	3.782.350	2.366.460	16.440.384	14.196.747
Bangladeş	1.650.000	8.665.000	6.902.772	7.300.011	2.692.256
Suriye	3.646.733	4.005.100	673.640	1.951.171	2.104.151
Singapur	65	51	595	645	1.103.122
Yemen	-	6.000	50.000	1.275.000	750.085
Ruanda	-	-	-	600.000	734.000
Katar	164.657	11.183	1.637	102.421	691.205
BAE	407.179	1.024.802	378.899	841.782	684.656
Nijer	442	211	354	149.175	597.282
Malezya	-	-	25.012	150.000	425.086
Lübnan	7.872	100.646	35.317	249.077	415.114
Çin	-	-	2.425.006	8.843.352	400.482
Pakistan	2.571.600	3.537.000	1.028.825	889.000	388.503
Ürdün	125.467	16.038	264.012	1.062.062	362.279
Nijerya	3.381	10.000	44.177	168	350.489
Umman	100.000	763	101.768	201.235	323.551
İsrail	-	134.540	17	100.158	301.668
Fas	36	-	14.500	5	300.007
Hollanda	1	-	789	390	251.824
Vietnam	25.000	50.000	72.050	185.000	200.025
Filipinler	48.000	692.000	100.195	575.248	188.184
Irak	8.615.727	7.974.803	984.131	1.267.606	171.902
Kotdivuar	-	-	60	3.382	117.589
Tanzanya	1.500	-	-	56	115.025
Myanmar	-	-	-	25.000	100.000
Libya	224.367	1.175.940	56.588	168.856	94.922
Gana	138	-	-	75.000	75.000
Diğer	9.402.160	8.009.981	2.740.563	1.402.960	524.185
Genel Toplam	28.456.035	42.321.408	21.367.392	63.000.149	46.850.363

Kaynak: TÜİK, 2023

Ek Tablo 20. Türkiye Peynir İhracatı: 2018-2022 (KG)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Irak	14.683.498	12.941.878	14.179.254	12.675.472	13.702.324
BAE	4.285.845	4.338.570	5.427.779	6.316.629	6.361.141
Kuveyt	4.650.519	4.693.561	4.904.024	4.448.715	3.995.661
Ürdün	2.304.932	2.349.195	2.131.061	1.673.509	2.533.425
ABD	931.572	1.040.010	1.332.150	1.606.945	1.949.163
Katar	2.769.321	1.391.113	1.316.135	1.196.475	1.779.036
KKTC	1.862.919	1.928.266	1.556.026	1.596.772	1.768.760
Lübnan	1.026.963	848.651	309.830	403.054	1.587.021
Bahreyn	860.961	924.481	1.126.533	1.118.124	1.531.143
Umman	938.293	1.191.079	1.466.067	1.282.149	1.478.365
İsrail	548.123	566.709	724.682	1.198.735	1.384.029
Azerbaycan	439.527	577.463	835.262	1.159.403	1.185.142
Almanya	266.297	445.044	902.602	1.034.498	1.157.996
Gürcistan	324.207	381.514	229.915	365.129	878.579
Suriye	882.839	498.399	185.127	603.134	808.399
Libya	845.633	465.794	503.371	897.822	718.138
Suudi Arabistan	14.267.554	17.018.387	13.197.538	325	621.373
Mısır	311.897	376.811	537.509	614.456	517.437
Özbekistan	83.995	186.893	182.185	266.049	380.465
Çin	3.162	432	24.218	162.200	318.569
Vietnam	1.255	76.225	99.269	119.811	314.194
Gana	41.609	129.311	45.958	45.870	300.731
Hollanda	5.690	19.681	10.352	9.973	269.115
Kanada	3.578	19.631	73.729	230.187	260.534
Kosova	65.128	85.835	74.171	111.432	237.794
Bulgaristan	4.890	4.388	931	4.441	232.806
Tayland	347.813	264.848	467.145	194.208	215.494
Afganistan	55.162	152.362	191.979	231.339	179.947
Bosna-Hersek	4.574	3.144	-	73.666	157.318
Birleşik Krallık	18.370	32.187	54.987	64.677	153.952
Diğer	2.286.424	2.127.874	1.380.946	1.351.257	1.573.632
Genel Toplam	55.122.550	55.079.736	53.470.735	41.056.456	48.551.683

Kaynak: TÜİK, 2023

Ek Tablo 21. Türkiye Yoğurt ve Ayrın İhracatı: 2018-2022 (KG)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
KKTC	233.902	259.248	285.404	340.022	1.889.953
Gürcistan	1.319.487	1.570.239	1.209.217	1.411.989	1.717.490
Libya	196.837	406.630	734.318	1.012.761	949.237
BAE	706.417	805.202	858.290	974.618	946.381
Irak	771.830	717.887	643.496	436.518	543.615
Kuveyt	95.867	36.503	109.992	230.256	532.886
İsrail	143.494	89.446	278.018	406.801	437.227
Umman	48.950	205.104	311.292	269.573	320.833
Suriye	18.302	14.824	53.522	323.250	289.299
Kosova	20.190	285	11	4.050	209.709
Azerbaycan	31.942	44.884	163.714	201.502	173.547
Bahreyn	39.540	20.584	34.664	66.159	78.053
Almanya	27	34	4.030	47.444	75.898
Lübnan	58	250	190	506	64.239
Suudi Arabistan	2.846.851	1.893.539	827.164	48	58.972
Mısır	5		16.925	6.017	45.071
Hong Kong	1.519	1.452	3.715	5.257	36.781
ABD	525	3.437	4.319	17.683	32.606
Gana	-	-	-	5.063	30.928
Katar	458.178	192.301	134.440	17.811	21.116
Sejšeller	8.176	26.912	4.563	4.950	20.575
Bulgaristan	-	-	184	201	16.992
Liberya	823	888	14.562	14.904	16.624
Birleşik Krallık	8.508	5.411	3.818	361	16.321
İsviçre	-	-	60	570	14.981
Ürdün	845.406	379.242	1.860	-	13.945
Filistin	-	-	419	5.280	12.000
Marşal Adaları	282	434	9.718	10.887	11.511
Moritanya	-	-	12	1.134	11.163
Rusya	517	-	4.371	5.720	9.661
Malta	783	479	11.417	9.745	9.104
Panama	534	596	7.222	8.359	9.021
Türkmenistan	108.692	4.979	35.878	10.755	8.218
Arnavutluk	-	-	-	15	3.520
Singapur	342	-	4.843	4.650	3.484
Diğer	57.326	134.049	177.366	89.393	31.124
Genel Toplam	7.965.310	6.814.839	5.949.014	5.944.252	8.662.085

Kaynak: TÜİK, 2023

Ek Tablo 22. Türkiye'de Süt Ürünleri İthalatı (Ton)

	Peynir	Tereyağı	Süt Tozu	Yoğurt, Ayrın	Toplam
2018	10.376.151	13.443.047	3.177.658	215.888	27.212.744
2019	10.510.701	35.702.486	2.326.338	97.809	48.637.334
2020	9.445.259	10.723.410	4.138.409	96.909	24.403.987
2021	8.422.858	1.899.560	842.960	394.739	11.560.117
2022	9.204.260	1.287.337	3.738.206	544.449	14.774.252

Kaynak: TÜİK, 2023

TEPGE YAYIN NO: 372
ISBN: 978-625-8451-92-4

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır

Ekim/2023

İletişim:
Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833
Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.